

Oslo kommune
Bymiljøetaten

Høringsutkast

Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Dato: 27.05.2015

Versjon: 1.0

Innholdsfortegnelse

1	Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026	7
1.1	Om behovsplanen	7
1.2	Om planprosessen	7
1.3	Grensesnitt mot andre kommunale planer	8
1.4	Koordinering, videre oppfølging og rullering.....	9
1.5	Planens oppbygging og innhold	9
2	Evaluering av tidligere planer for idrett og friluftsliv	12
2.1	Metode for resultatvurdering og evaluering av måloppnåelse	12
2.2	Resultatvurdering.....	12
2.3	Evaluering av måloppnåelse.....	13
2.4	Føringer for Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026	17
3	Mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.....	19
3.1	Kommunemål	20
3.2	Effekt mål og indikatorer	20
3.3	Fra mål til resultat.....	23
4	Langsiktige samarbeidsstrategier.....	25
4.1	Samarbeid i den langsiktige arealplanleggingen.....	25
4.2	Samarbeid med skolesektoren.....	25
4.3	Samarbeid med frivillig sektor	28
4.4	Samarbeid med private aktører.....	30
5	Tiltaksstrategier for idrett.....	31
5.1	Status og behov.....	31
5.2	Mål og overordnet strategi for idrett	31
5.3	Inneflater.....	32
5.4	Utendørsflater	34
5.5	Ishaller og isflater.....	35
5.6	Svømmeanlegg	36
5.7	Vannsportanlegg.....	36
5.8	Skianlegg	37
5.9	Store publikumsanlegg.....	38
5.10	Øvrige anlegg.....	38

6	Tiltaksstrategier for urbant friluftsliv	40
6.1	Status og behov	40
6.2	Mål og overordnet strategi for urbant friluftsliv	40
6.3	Grøntområder	41
6.4	Turveier	43
6.5	Besøksgårder	44
6.6	Friområder for hund	45
6.7	Andre nærmiljøanlegg	45
7	Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen	46
7.1	Status og behov	46
7.2	Mål og overordnet strategi for fjorden, øyene og strandsonen	46
7.3	Fjorden	47
7.4	Øyene	47
7.5	Strandsonen	48
8	Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka	50
8.1	Status og behov	50
8.2	Mål og overordnet strategi for Marka	50
8.3	Traseer og infrastruktur	51
8.4	Aktivitetssteder	52
8.5	Verneområder og uberørt natur	53
8.6	Transportforhold og innfallsporter	53
9	Handlingsprogram (2016-2019)	54
9.1	Prioriterte tiltak: Idrett	54
9.2	Prioriterte tiltak: Urbant friluftsliv	60
9.3	Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen	62
9.4	Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet i Marka	63

Tabelloversikt

Tabell 2.1. Evaluering av måloppnåelse for mål 1.....	14
Tabell 2.2. Evaluering av måloppnåelse for mål 2.....	15
Tabell 2.3. Evaluering av måloppnåelse for mål 3.....	16
Tabell 2.4. Evaluering av måloppnåelse for mål 4.....	17
Tabell 3.1. Effektmål særlig rettet mot idrett, med tilhørende indikatorer.....	21
Tabell 3.2. Effektmål særlig rettet mot friluftsliv, med tilhørende indikatorer.....	22
Tabell 3.3. Overgrepene effektmål, med tilhørende indikatorer.....	23
Tabell 5.1. Strategielementer for idrettsanlegg.....	31
Tabell 5.2. Anleggstyper, fordelt etter strategi for tetthetsgrad og geografisk spredning.....	33
Tabell 6.1. Strategielementer for urbant friluftsliv.....	40
Tabell 6.2. Tilgang til grøntområder (2013).....	41
Tabell 7.1. Strategielementer for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen.....	47
Tabell 8.1. Strategielementer for friluftsliv og aktivitet i Marka.....	50
Tabell 9.1. Prioriterte tiltak: Fleridrettshaller.....	54
Tabell 9.2. Prioriterte tiltak: Andre innendørshaller/aktivitetsflater.....	55
Tabell 9.3. Prioriterte tiltak: Fotballbaner/kunstgressbaner.....	55
Tabell 9.4. Prioriterte tiltak: Andre utendørsflater/markanlegg.....	56
Tabell 9.5. Prioriterte tiltak: Nærmiljøanlegg.....	56
Tabell 9.6. Prioriterte tiltak: Ishaller og isflater.....	57
Tabell 9.7. Prioriterte tiltak: Svømmeanlegg.....	57
Tabell 9.8. Prioriterte tiltak: Vannsportanlegg.....	57
Tabell 9.9. Prioriterte tiltak: Skianlegg.....	58
Tabell 9.10. Prioriterte tiltak: Store publikumsanlegg.....	58
Tabell 9.11. Prioriterte tiltak: Øvrige idrettsanlegg.....	59
Tabell 9.12. Prioriterte tiltak: Grøntområder.....	60
Tabell 9.13. Prioriterte tiltak: Turveier og vassdrags-/elvetiltak.....	61
Tabell 9.14. Prioriterte tiltak: Øvrig urbant friluftsliv.....	61
Tabell 9.15. Prioriterte tiltak: Fjorden.....	62
Tabell 9.16. Prioriterte tiltak: Øyene.....	62
Tabell 9.17. Prioriterte tiltak: Strandsonen.....	62
Tabell 9.18. Prioriterte tiltak: Traseer og infrastruktur.....	63
Tabell 9.19. Prioriterte tiltak: Aktivitetssteder.....	64
Tabell 9.20. Prioriterte tiltak: Transportforhold og innfallsporter.....	64

Figuroversikt

Figur 1.1. Fra KVVU til behovsplan	8
Figur 1.2. Behovsplanens oppbygging og innhold	10
Figur 3.1. Oslo kommunes mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet	19
Figur 6.1. Områder som ikke oppfyller avstandsstandard til grøntområder (2013)	42

Dokumentinformasjon

Distribusjonsliste

Enhet/navn	Signatur
Utredningsdivisjonen/Gunhild Bøgseth	
Idrett- og grøntstrukturseksjonen, Utredningsdivisjonen/Reidun Stubbe	

Vedlegg

Nr.	Dokumentnavn	Dato
1	Konseptvalgutredning for Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026	13.01.2015
2	Resultatvurdering av Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016	27.05.2015
3	Idrettens anleggsdekning i Oslo	27.05.2015
4	Kart over idretts- og friluftslivstilbudet i Oslo	27.05.2015
5	Handlingsprogram: Prioriterte tiltak 2016-2019	27.05.2015
6	Uprioriterte tiltak	27.05.2015

Endringshistorikk

Dato	Endringsbeskrivelse	Signatur

Utarbeidet av

Enhet / navn
Natur- og forurensningsavdelingen, Miljødivisjonen/Gro Koppen
Idrett- og grøntstrukturseksjonen, Utredningsdivisjonen/Jan Olav Nybo
Idrettsforvaltningsseksjonen, Idrettsavdelingen, Bydriftsdivisjonen/Kjell André Eide

1 Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026 avløser gjeldende Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012). Behovsplanen skal være et politisk styringsverktøy for utviklingen av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i kommunen. Samtidig er planen en forutsetning for å kunne søke om spillemidler i henhold til Kulturdepartementets veileder (Kulturdepartementet, 2014).

1.1 Om behovsplanen

Oslo kommune har i mange år utarbeidet sektorplaner for idrett og friluftsliv, først i form av kommunedelplaner og deretter som kommunale planer for idrett og friluftsliv. Hensikten har vært å ha politisk vedtatte og langsiktige planer for utviklingen av anlegg og arealer for idrett og friluftsliv i kommunen. Planene har vært fireårige, men planenes handlingsprogram har vært rullert annethvert år.

Da gjeldende plan for idrett og friluftsliv (Oslo kommune, 2012) ble vedtatt, ba bystyret samtidig om at planen skulle utvikles til en behovsplan for idrett og friluftsliv (jfr. vedtak 12.06.2013, sak 235). Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har videre uttrykt en forventning om at planen skulle utarbeides etter mal fra Skolebehovsplanen 2014-2024 (Oslo kommune, 2013) og omfatte gjennomføring av en konseptvalgutredning (KVU). Formålet med å gjennomføre en KVU som grunnlag for behovsplanen, var å synliggjøre det reelle behovet for nye anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, med bedret folkehelse som et underliggende premiss.

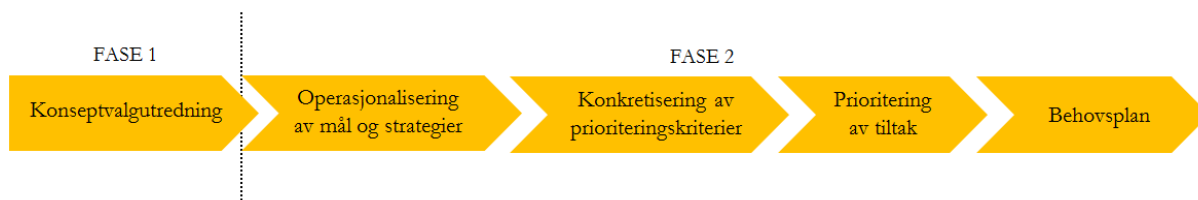
Som Skolebehovsplanen har Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet et langsiktig, tiårig perspektiv. På grunnlag av status og dokumenterte behov anbefaler planen hvilke mål kommunen bør ha på idretts- og friluftslivsfeltet, og hvilke strategier som bør følges for å nå disse målene. Det anses imidlertid ikke som hensiktsmessig å planlegge og prioritere konkrete tiltak ti år fram i tid. Behovsplanen har derfor også et kortsiktig perspektiv, med et handlingsprogram som anbefaler hvilke tiltak som bør utredes, igangsettes og gjennomføres de neste fire år.

1.2 Om planprosessen

Arbeidet med behovsplanen har bestått av to hovedfaser:

- Fase 1: Konseptvalgutredning (KVU) med vekt på kartlegging av eksisterende tilbud (anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet), behovsvurderinger og drøfting av mål og strategier som grunnlag for å operasjonalisere og prioritere innsats innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
- Fase 2: Operasjonalisering og konkretisering av mål, strategier, prioriteringer og tiltak, og utarbeiding av Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Formålet med å gjennomføre en KVVU som en egen fase i planarbeidet har vært å kunne benytte denne som et faglig utgangspunkt for operasjonalisering av mål og strategier i behovsplanfasen (fase 2), som vist i Figur 1.1. På bakgrunn av behovsplanens mål og strategier er prioriteringskriterier konkretisert og tiltak prioritert i behovsplanen. På denne måten er behovsplanen en videreutvikling av KVVUen.

Figur 1.1. Fra KVVU til behovsplan

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har vært overordnet bestiller av planen, og Bymiljøetaten har vært operativ bestiller og utfører. Arbeidet er gjennomført i nært samarbeid med andre kommunale etater (Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Utdanningsetaten og Helseetaten), bydelene og idrettens og friluftslivets representanter.

Som en del av planarbeidet er det gjennomført 5 styringsmøter med Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, i tillegg til 3 forankringsmøter med politisk ledelse i byrådsavdelingen. Det er videre gjennomført 5 referansegruppemøter. Utrednings-, Bydrifts- og Miljødivisjonen i Bymiljøetaten, Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Utdanningsetaten, Helseetaten, Oslo Idrettskrets (OIK), Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) og Oslofjordens Friluftsråd (OF) var representert i referansegruppa for behovsplanen.

Bydelene, idrettens representanter (OIK, særkretser og nasjonale forbund for idretter som mangler et regionalt ledd) og friluftslivets representanter (friluftsansjasjoner, OOF og OF) har gitt innspill til planen både i KVVU-fasen og i behovsplanfasen; i KVVU-fasen om overordnede behov på kort og lang sikt, og i behovsplanfasen om konkrete prosjektforslag. Bydelene, OIK, OOF og OF har i tillegg deltatt på medvirkningsmøter for de fire byområdene; indre by, byområde nordvest, byområde øst og byområde sør.

1.3 Grensesnitt mot andre kommunale planer

Flere andre kommunale planer grenser opp mot Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026. Gjeldende kommuneplan, Oslo mot 2025 (Oslo kommune, 2008), utkast til ny kommuneplan, Oslo mot 2030 - Smart, trygg og grønn (Oslo kommune, 2014), Folkehelseplan for Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2013), bystyremeldingen «By i bevegelse» (Oslo kommune, 2001) og tidligere planer for idrett og friluftsliv (Oslo kommune, 2008; Oslo kommune, 2012) har gitt føringer på et overordnet nivå, blant annet for utviklingen av mål i behovsplanen.

Tematiske planer som Fjordbruksplan for Oslo (Oslo kommune, 1991), Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007-2015 (Oslo kommune, 2007) og Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo (Oslo kommune, 2014), samt bystyremeldingene «Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo» (Oslo kommune, 2013) og «Crickettilbudet i Oslo» (Oslo kommune, 2013), har lagt føringer for konkrete satsinger og prioriterte prosjekter.

1.4 Koordinering, videre oppfølging og rullering

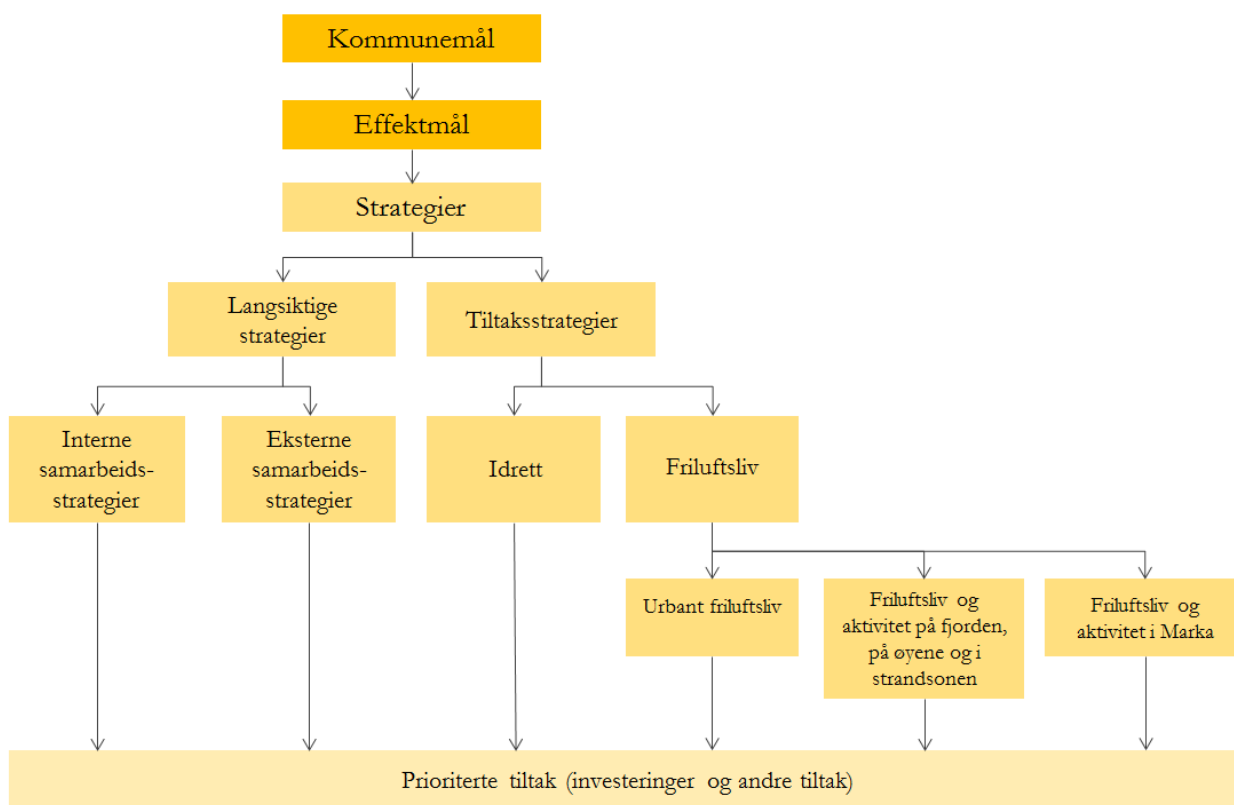
For at behovsplanens handlingsprogram skal realiseres er det nødvendig at budsjett- og planprosessene i relevante byrådsavdelinger (Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning og Byrådsavdeling for byutvikling), etater (Bymiljøetaten, Utdanningsetaten, Vann- og avløpsetaten, Plan- og bygningsetaten og Eiendoms- og byfornyelsesetaten) og kommunale eiendomsforetak (Kultur- og idrettsbygg KF og Undervisningsbygg Oslo KF) koordineres. I denne koordineringen må det avklares hvilke byrådsavdelinger, etater og kommunale foretak som skal være overordnet bestiller, operativ bestiller, overordnet utfører og operativ utfører av ulike idretts- og friluftslivstiltak. På idretts- og friluftslivsfeltet har Byrådsavdeling for miljø og samferdsel i all hovedsak hatt rollen som overordnet bestiller og Bymiljøetaten rollen som utreder av behov og operativ bestiller. Rollen som operativ utfører har vært delt mellom Bymiljøetatens investeringsavdeling, Undervisningsbygg Oslo KF, Vann- og avløpsetaten og aktører utenfor Oslo kommune. I siste planperiode (2013-2016) har Undervisningsbygg Oslo KF gjennomført en betydelig del av investeringene på idrettssiden, gjennom fleridrettshallene som er bygd i forbindelse med nye skoler. Framover vil det kommunale foretaket Kultur- og idrettsbygg KF (opprettet 01.07.2015) fungere som operativ utfører for store idrettstiltak. Bymiljøetaten har videre vedtatt ny organisasjonsstruktur som trer i kraft 01.09.2015, med en Prosjektdivisjon som vil fungere som operativ utfører for tiltak som skal realiseres av Bymiljøetaten.

Behovsplanens handlingsprogram skal rulleres annethvert år.

1.5 Planens oppbygging og innhold

Behovsplanen har to hoveddokumenter; en langversjon og en kortversjon. Langversjonen (dette dokumentet) gir en grundig beskrivelse av kommunens mål for sektoren, hvilke strategier som legges til grunn for å nå målene og handlingsprogrammet for neste fireårsperiode. Kortversjonen oppsummerer behovsplanens mål og strategier, og inneholder også handlingsprogrammet for neste fireårsperiode. (Kortversjonen vil utarbeides når planen er vedtatt.)

Behovsplanen har oppbygging og innhold som vist i Figur 1.2. For å dokumentere kommunens gjennomføringsevne i forhold til tidligere planer på idretts- og friluftslivsfeltet, og for å vurdere hvordan behovsplanen best kan fungere som et politisk styringsdokument, innledes dokumentet med en resultatvurdering og målevaluering av kommunens siste utarbeidede planer.

Figur 1.2. Behovsplanens oppbygging og innhold

Innholdet i planen er disponert som følger:

Kapittel 1 er en innledning til Behovsplanen som beskriver formålet med planen, planprosessen, grensesnittet mot andre kommunale planer og en plan for videre oppfølging og rullering av planen.

Kapittel 2 gir en resultatvurdering og målevaluering av Kommunal plan idrett og friluftsliv 2009-2012 (Oslo kommune, 2008) og Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012). Kapitlet inneholder også en oppsummering av hvilke føringer disse planene har for behovsplanen.

Kapittel 3 beskriver kommunens mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, uttrykt som kommunemål og effektmål. Videre anbefales hovedstrategi for å nå målene; langsiktige samarbeidsstrategier og tiltaksstrategier.

Kapittel 4 tar for seg de langsiktige samarbeidsstrategiene, og omhandler internt samarbeid med andre etater i kommunen, i tillegg til eksternt samarbeid med idretts- og friluftslivsorganisasjoner og frivillig arbeid.

Kapittel 5, 6, 7 og 8 beskriver anbefalte strategier innenfor de fire innsatsområdene;

- Idrett
- Urbant friluftsliv
- Friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen
- Friluftsliv i Marka

Kapitlene gir en overordnet beskrivelse av kommunens status og behov innenfor innsatsområdene, på byområdenivå. Videre beskrives kommunens mål innenfor området og hvilke tiltakstyper som skal prioriteres for å nå målene.

Kapittel 9 inneholder planens handlingsprogram. Handlingsprogrammet viser en prioritert oversikt over kommunens planlagte tiltak for neste fireårsperiode, fordelt på innsatsområde.

Kapittel 10 inneholder en oversikt over tiltak som ikke er prioritert i behovsplanens handlingsprogram. Denne oversikten er lagt inn i planen for å sikre at private aktører kan søke om spillemidler dersom de ønsker å realisere tiltakene uten kommunale investeringer.

2 Evaluering av tidligere planer for idrett og friluftsliv

Da bystyret vedtok Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012), ble byråd for miljø og samferdsel samtidig bedt om å evaluere måloppnåelsen av Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012, med særlig fokus på gjennomføring. Bymiljøetaten ble bedt om å gjennomføre denne evalueringen i forbindelse med utarbeidelsen av Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026. Videre stiller Kulturdepartementets veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet krav om at nye planer skal inneholde en resultatvurdering av forrige plan, med statusoversikt (Kulturdepartementet, 2014). For å ivareta bystyrets vedtak og de krav som stilles i Kulturdepartementets veileder er det gjennomført en resultatvurdering av Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012 og av Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016. Det er videre gjennomført en samlet evaluering av måloppnåelsen for de to planene. I det følgende beskrives metoden for gjennomføring av resultatvurdering og evaluering av måloppnåelse (avsnitt 2.1), resultatvurderingen av de to planene (avsnitt 2.2) og en samlet evaluering av måloppnåelsen for de to planene (avsnitt 2.3).

2.1 Metode for resultatvurdering og evaluering av måloppnåelse

Resultatvurderingene har tatt utgangspunkt i planlagte tiltak angitt i planenes handlingsprogram. Handlingsprogrammene er gjennomgått for å gi en oversikt over hvilke tiltak som er gjennomført og hvilke som ikke er gjennomført. For tiltakene som er angitt i handlingsprogrammet i Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 gis det videre en oversikt over prosjektstatus for tiltak som ikke er gjennomført; ikke påbegynt, i initiering, i utredning, under gjennomføring og delvis utført, samt forventet ferdigstillestidspunkt der dette er kjent.

Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012 har ingen tydelig formulerte og operasjonaliserte (målbare) målformuleringer utover det overordnede kommunemålet. Evalueringen av måloppnåelsen er derfor gjennomført samlet for de to planene, med utgangspunkt i målformuleringene i Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016, og på grunnlag av resultatvurderingene (gjennomførte tiltak). Målformuleringene i Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016 er omformulert til spørsmål om i hvilken grad ulike mål er oppnådd, og måloppnåelsen er vurdert på en skala med alternativene «i svært stor grad», «i stor grad», «i noen grad», «i liten grad» og «i svært liten grad».

2.2 Resultatvurdering

2.2.1 Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012

En resultatvurdering av Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012 ble gjennomført som en del av arbeidet med Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016. Vedlegg 6 til Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 gir en oversikt over hvilke idretts- og friluftslivstiltak som ble gjennomført i årene 2009-2011. Selv om vedlegget viser at mange tiltak ble gjennomført, viser resultatvurderingen at det også var en stor andel av tiltakene i planens handlingsprogram som ikke ble påbegynt eller gjennomført i planperioden. Dette gjelder særlig friluftslivstiltakene; bare

om lag en fjerdedel av friluftstiltakene i Marka, en åttendedel av friluftstiltakene i byggesonen og en femtedel av friluftstiltakene på fjorden, på øyene og i strandsonen ble gjennomført.

2.2.2 Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016

Resultatvurderingen av Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 følger av vedlegg 2. Som for planperioden 2009-2012 har gjennomføringsgraden vært relativt liten også for planperioden 2013-2016.

2.3 Evaluering av måloppnåelse

Målevalueringen viser i hvilken grad de gjennomførte tiltakene har bidratt til planenes måloppnåelse. Målevalueringen er gjennomført av nøkkelpersonell i Bymiljøetaten. Tabell 2.1, Tabell 2.2, Tabell 2.3, Tabell 2.4 viser målevalueringen for de fire målene:

- Mål 1: Styrke anleggstilbudet.
- Mål 2: Ivareta Oslos posisjon som idrettshovedstad.
- Mål 3: Tilrettelegge for innbyggernes mulighet til gode naturopplevelser og til å være fysisk aktive gjennom å sikre en god tilgang til fjorden og øyene, Marka og friområdene.
- Mål 4: Opprettholde det gode samarbeidet med Oslo idrettskrets og frilufsorganisasjonene.

Mål 1: Styrke anleggstilbudet

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Begrunnelse
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å sikre en god geografisk fordeling av anleggene?			x			Det er ferdigstilt idrettshaller, kunstgressbaner og nærmiljøanlegg i flere bydeler. Det er likevel enkelte bydeler, som av ulike årsaker i liten grad har vært prioritert.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å legge til rette for en bredde i anleggstilbudet med vekt på nye idretter og idretter i utvikling?			x			Det har i perioden blitt satset særskilt på fleridrettshaller og kunstgressbaner, noe som har gitt et betydelig løft til de store innendørsidrettene og fotball. Satsingen har medført at nye idretter har hatt et noe mindre fokus.

I hvilken grad har rehabilitering og vedlikehold av anlegg blitt prioritert?			x			Rehabilitering har vært lavere prioritert enn nyanlegg.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å legge til rette for flere anlegg for uorganisert aktivitet?			x			De større idrettsanleggene har i begrenset grad ført til bedret anleggssituasjon for uorganisert idrett. Nærmiljøanleggene har til dels ført til økt tilbud for uorganisert aktivitet.
I hvilken grad har tiltak som bidrar til å skape sammenhengende grønt-/friluftskorridorer fra sentrum til Marka blitt prioritert?				x		Det er få ferdigstilte tiltak som har bidratt til å skape sammenhengende grønt-/friluftskorridorer fra sentrum til Marka.
I hvilken grad har tiltak som kan redusere konflikten mellom ulike brukergrupper av Marka og grøntområder blitt prioritert?		x				Det har vært fokus på å finne gode løsninger for ulike brukergrupper. Det har vært mindre fokus på direkte konfliktreducerende tiltak.
Er det utarbeidet en melding til bystyret om bad/svømmehaller som vil se på behovet og mulighetene for utvikling av badetilbudet og anleggssituasjonen for bad/svømmeanlegg?	Bystyremelding nr. 2/2013 - Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo, for økt folkehelse og trivsel (bademeldingen), ble vedtatt 19.12.2013 (byrådssak 228).					

Tabell 2.1. Evaluering av måloppnåelse for mål 1

Mål 2: Ivareta Oslos posisjon som idrettshovedstad

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Begrunnelse
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å opprettholde Oslos posisjon som verdens vinterhovedstad?		x				Det er bevilget midler til og prioritert oppgraderinger og utvikling av Holmenkollen.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å legge til rette for at Oslo kan være vertsby for store nasjonale og internasjonale idrettsarrangementer, ved at Oslos hovedarenaer tilfredsstillt krav til gjennomføring av toppidrettskonkurranser og myndighetenes krav til sikkerhet?			x			I perioden har oppgradering og utvikling av Holmenkollen breddeanlegg og nasjonalanlegg og Bislett stadion vært prioritert. Målet har blant annet vært å sikre fremtidige internasjonale mesterskap, verdenscup og Diamond League.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til god ivaretagelse og drift av Holmenkollenanlegget og Bislett stadion?		x				Oppgradering og utvikling av begge anleggene har lagt de største forutsetninger for god fremtidig drift ved begge anleggene.

Tabell 2.2. Evaluering av måloppnåelse for mål 2

Mål 3: Tilrettelegge for innbyggernes mulighet til gode naturopplevelser og til å være fysisk aktive gjennom å sikre en god tilgang til fjorden og øyene, Marka og friområdene

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Begrunnelse
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å ferdigstille manglende lenker i turveinettet, særlig langs vassdrag og andre grøntkorridorer?			x			Det er i noen grad ferdigstilt tiltak som har gitt bedre sammenhengende turveilenker, men flere tiltak er ikke ferdigstilt i løpet av perioden.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å sørge for et oppdatert og velfungerende sti- og løypenett, med avlastningstraseer i områder med stor og variert bruk, f.eks. Sognsvann-Ullevålseter?			x			Det er i perioden gjennomført en del tiltak som har ført til en ytterligere bedring av sti- og løypenett.
Og relatert til spørsmålet over; I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å skille ulike brukergrupper, som syklende og gående?				x		Det har i mindre grad vært fokusert på å skille ulike brukergrupper, men derimot er det jobbet for å finne gode løsninger som ivaretar de ulike brukergruppene.
I hvilken grad er arbeidet med en sammenhengende kyststi fra Lysaker til Ljansbruket videreført? (Herunder oppfølging av det vedtatte strandsoneprosjektet)				x		Det er i perioden ferdigstilt kyststi forbi Sollerudstranda, samt igangsatt utredning av andre kyststistrekk.

Tabell 2.3. Evaluering av måloppnåelse for mål 3

Mål 4: Opprettholde det gode samarbeidet med Oslo idrettskrets og friluftsjorganisasjonene

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Kommentarer
I hvilken grad er det gode samarbeidet med Oslo idrettskrets opprettholdt?		x				Det har vært et godt og tett samarbeid med Oslo Idrettskrets, i form av jevnlig dialog, kontaktmøter, seminar, budsjettprosesser og andre kontaktpunkter.
I hvilken grad er det gode samarbeidet med friluftsjorganisasjonene opprettholdt?		x				Det har vært et godt og tett samarbeid med jevnlig dialog og møter etter behov.

Tabell 2.4. Evaluering av måloppnåelse for mål 4

2.4 Føringer for Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Resultatvurderingene og evalueringen av måloppnåelsen fra tidligere planer har synliggjort betydningen av relevante, tydelig formulerte og målbare mål. Det er lagt ned et betydelig arbeid knyttet til Behovsplanens målbilde, både i forbindelse med KVUen og gjennom videreutviklingen i behovsplanfasen. På bakgrunn av resultatvurderingene og evalueringen av måloppnåelsen har følgende blitt særlig vektlagt:

- Målene må være ambisiøse, slik at Oslo kommune har noe å strekke seg etter. Måloppnåelse vil føre en økning i tilskudd til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
- Målene må være realistiske, slik at de er verdt å jobbe mot
- Målene må være målbare, slik at en eventuell måloppnåelse enkelt kan dokumenteres ved neste rullering
- Målene må være direkte knyttet til kommunens innsats og investeringer på idretts- og friluftslivsfeltet, slik at en eventuell måloppnåelse kan relateres til igangsatte tiltak

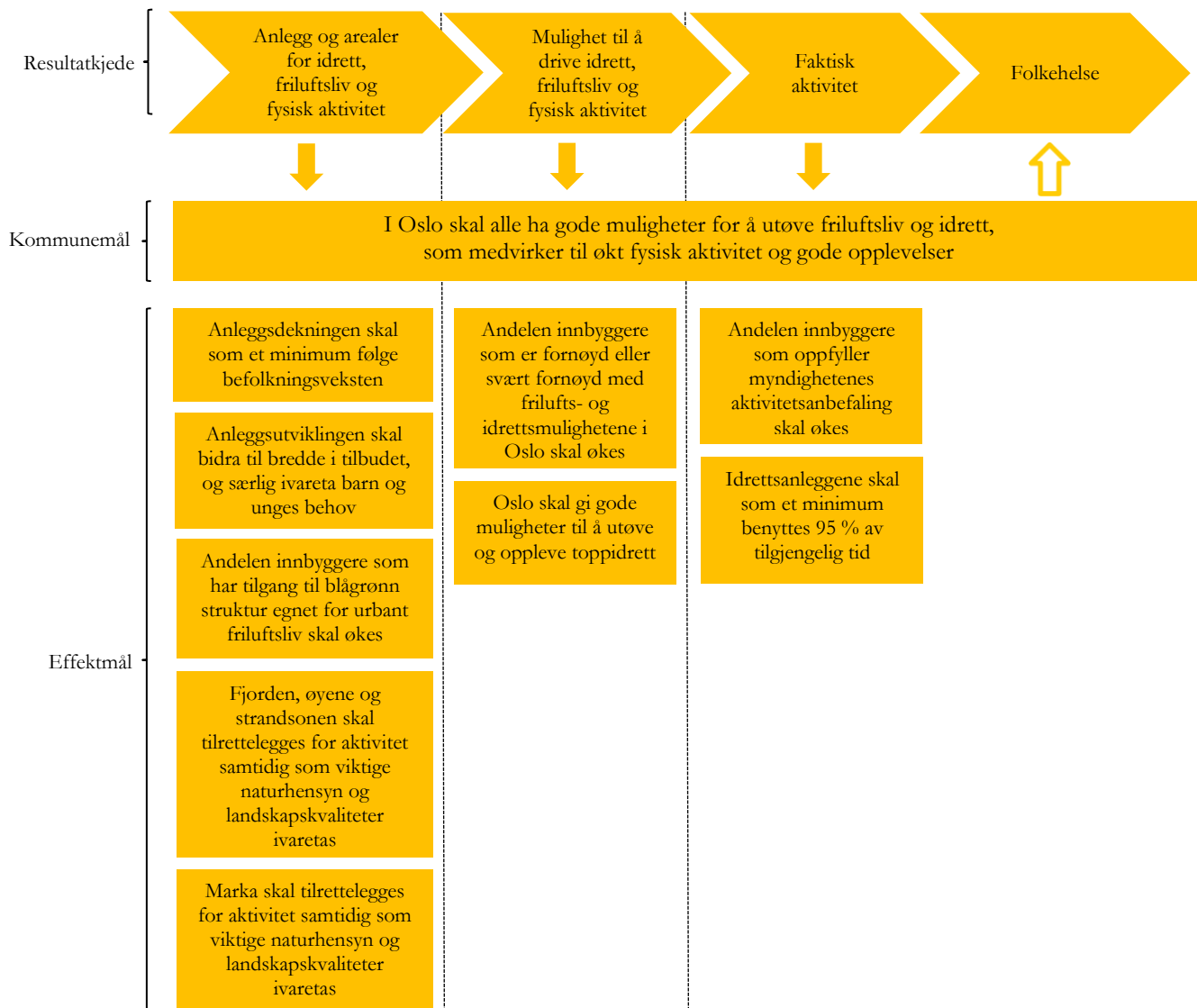
De tidligere planene inneholder en lang liste over anbefalte tiltak (handlingsprogram). Handlingsprogrammene har vært så omfattende at igangsetting av samtlige tiltak ikke har vært realistisk med tanke på tilgjengelige midler og ressurser. Tiltakene i handlingsprogrammene er heller ikke prioritert, så det framkommer ikke hvorvidt noen av tiltakene ansees som viktigere enn andre. Dette gjør det vanskelig å vurdere resultatene ved avsluttet planperiode; ikke alle

tiltakene på lista er gjennomført, og i tillegg er det ukjent hvorvidt de som gjenstår er vesentlige tiltak eller ikke.

I arbeidet med behovsplan har det vært jobbet med et kortere og mer realistisk handlingsprogram, som kan brukes som et styringsverktøy. Handlingsprogrammet inkluderer tiltak innenfor en realistisk budsjettamme. Videre er tiltakene prioritert innenfor hvert innsatsområde (Idrett, Urbant friluftsliv, Friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen samt Friluftsliv i Marka). Prioritering mellom innsatsområdene bør gjøres fortløpende, slik at det kan tas hensyn til aktuelle forhold og endringer.

3 Mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Figur 3.1 viser Oslo kommunes mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i planperioden.

Figur 3.1. Oslo kommunes mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Behovsplanens målbilde er i hovedsak i samsvar med KVUens forslag. Effektmålene er imidlertid noe videreutviklet (se avsnitt 3.2).

3.1 Kommunemål

Det overordnede målet for kommunens innsats på idretts- og friluftslivsområdet for perioden 2016 til 2026 er:

«I Oslo skal alle ha gode muligheter for å utøve friluftsliv og idrett, som medvirker til økt fysisk aktivitet og gode opplevelser»

Målet gjenspeiler at kommunens rolle først og fremst er å bidra til at anlegg og arealer stilles til rådighet for ulike former for aktivitet, både egenorganisert aktivitet og aktivitet organisert gjennom idrettens og friluftslivets organisasjoner, gjennom skolene og andre sentrale aktører.

3.2 Effektmål og indikatorer

Kommunemålet underbygges av flere effektmål som til sammen uttrykker den ønskede framtidige situasjonen som skal oppnås ved å gjennomføre tiltakene i sektoren. Effektmålene er grunnlaget for strategiene som foreslås i denne planen. Effektmålene følges av et sett med indikatorer som i neste omgang kan benyttes for å vurdere kommunens måloppnåelse i planperioden.

Effektmål særlig rettet mot idrett

Effektmålene rettet mot idrett tar utgangspunkt i behovet for økt anleggskapasitet, både for å bedre dagens anleggsdekning og for å ta høyde for forventet befolkningsvekst. Anleggsdekningen (idrettsanlegg per innbygger) i Oslo er lavere enn gjennomsnittet i Norge og lavere enn en rekke andre store byer (jfr. vedlegg 3). Det er et mål at den generelle anleggsdekningen skal bedres, også gitt at antallet innbyggere i Oslo vokser. Idrettsanleggene i Oslo skal videre ivareta bredde i tilbudet for å møte behov som følger av at Oslo er en internasjonal by og at nye trender innen idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet vokser fram. Oslo skal i tillegg både ha anlegg for bredde- og toppidrett. For å utnytte anleggskapasiteten best mulig skal det sikres tilnærmet full utnyttelse av anlegg. Dette innebærer også at anlegg som ikke benyttes som følge av dårlig funksjonalitet eller manglende etterspørsel skal transformeres til anlegg det er behov for.

Effektmål særlig rettet mot friluftsliv

Effektmålene rettet mot friluftsliv (og idrettsaktiviteter i friluft) tar utgangspunkt i at det er behov for å sikre innbyggerne god tilgjengelighet til attraktive arealer egnet for friluftsliv og utendørs fysisk aktivitet, og for å tilrettelegge for bærekraftig bruk av fjorden, øyene, strandsonen og Marka. Den blågrønne strukturen i byggesonen, herunder parker, friområder og turveier, skal tilrettelegges for å gi et bedre lavterskeltilbud til Oslos innbyggere, i nærheten av der de bor, for å stimulere til en mer aktiv hverdag. Tilgangen til fjorden, øyene, strandsonen og Marka som arenaer for ulike typer friluftsliv og aktiviteter skal bedres gjennom tilrettelegging, samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter skal ivaretas.

Overgripende effektmål

To av effektmålene er overgripende i den forstand at de er egnet til å måle resultater av innsatsen i idretts- og friluftslivssektoren under ett. Disse effektmålene tar utgangspunkt i at realiserte tiltak skal gi uttelling på innbyggernes aktivitetsnivå og tilfredshet med friluftsliv- og idrettsmulighetene i Oslo. Disse effektmålene er påvirket av andre forhold enn kommunens investeringer i sektoren. Effektmålene må derfor ses på som retningsgivende for investeringene i sektoren, i betydningen at investeringene rettes mot tiltak som gir økt tilbud og faktisk bruk.

Indikatorer

Det er etablert et sett av indikatorer som er egnet til å vurdere måloppnåelse. Indikatorene er dels rettet mot å beregne ulike nøkkeltall og å følge utviklingen på bestemte parametere. Tabell 3.1 gir en oversikt over effektmål særlig rettet mot idrett, med tilhørende indikatorer. Tabell 3.2 gir en oversikt over effektmål særlig rettet mot friluftsliv, med tilhørende indikatorer. Tabell 3.3 gir en oversikt over overgripende effektmål, med tilhørende indikatorer.

Effektmål	Indikatorer
Anleggsdekningen skal som et minimum følge befolkningsveksten	<ul style="list-style-type: none"> • Antall barn og unge (6-25 år) per uteflate fordelt på bydel/byområde • Antall barn og unge (6-25 år) per inneflate fordelt på bydel/byområde
Anleggsutviklingen skal bidra til bredde i tilbudet, og særlig ivareta barn og unges behov	<ul style="list-style-type: none"> • Antall realiserte anlegg som retter seg mot nye aktivitetstrender blant barn og unge
Oslo skal gi gode muligheter til å utøve og oppleve toppidrett	<ul style="list-style-type: none"> • Antall toppidrettsutøvere (i lagidretter og i individuelle idretter) tilknyttet idrettslag i Oslo • Antall gjennomførte nasjonale og internasjonale konkurranser (f.eks. norgesmesterskap, Bislett Games, X Games, WC i nordiske grener og biathlon)
Idrettsanleggene skal som et minimum benyttes 95 % av tilgjengelig tid	<ul style="list-style-type: none"> • Andelen idrettsanlegg (for organisert idrett) som benyttes minimum 95 % av tilgjengelig tid (hverdager fra kl. 16.00 til kl. 22.30 og helgedager fra kl. 10.00 til kl. 18.00)

Tabell 3.1. Effektmål særlig rettet mot idrett, med tilhørende indikatorer

Effektmål	Indikatorer
Andelen innbyggere som har tilgang til blågrønn struktur egnet for urbant friluftsliv skal økes	<ul style="list-style-type: none"> • Andelen innbyggere som er bosatt 300 meter eller nærmere et mindre grøntområde (1000m² - 5000m²) • Andelen innbyggere som er bosatt 500 meter eller nærmere et større grøntområde (> 5000m²) • Antall friområder og parker i byggesonen som er opparbeidet og som forvaltes i henhold til forvaltningsplan • Samlet lengde på opparbeidede nye turveistrekninger • Samlet lengde på oppgraderte og rehabiliterte turveistrekninger
Fjorden, øyene og strandsonen skal tilrettelegges for aktivitet samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter ivaretas	<ul style="list-style-type: none"> • Antall allment tilgjengelige plasser for lagring og utsetting av kajakk og kano • Antall allment tilgjengelige plasser for lagring og utsetting av småbåter • Samlet lengde på opparbeidede nye kyststistrekninger og nye turveier og turstier på øyene • Samlet lengde på oppgraderte og rehabiliterte kyststistrekninger og turveier og turstier på øyene • Antall strender med blått flagg-standard • Antall øyer og strender med toalettfasiliteter • Antall øyer og strender med tilfredsstillende opplegg for avfallsminimering og avfallshåndtering
Marka skal tilrettelegges for aktivitet samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter ivaretas	<ul style="list-style-type: none"> • Samlet lengde på løypenettet i Marka • Antall realiserte løypenettstrekninger som har bidratt til større sammenheng i løypenettet • Samlet lengde på gang- og sykkeltraseer i Marka • Antall realiserte tiltak som har bidratt til større sammenheng i gang- og sykkeltrasénettet • Antall markastuer og serveringssteder i Marka • Antall badeplasser med UU-standard • Antall offentlige toaletter i Marka (med bedre standard enn utedo)

Tabell 3.2. Effektmål særlig rettet mot friluftsliv, med tilhørende indikatorer

Effektmål	Indikatorer
Andelen innbyggere som er fornøyd eller svært fornøyd med friluftsliv- og idrettsmulighetene i Oslo skal økes	<ul style="list-style-type: none"> Indikator for dette effektmålet vil baseres på Bymiljøetatens spørreundersøkelse om brukertilfredshet.
Andelen innbyggere som oppfyller myndighetenes aktivitetsanbefaling skal økes	<ul style="list-style-type: none"> Indikator for dette effektmålet vil baseres på Bymiljøetatens spørreundersøkelse om brukertilfredshet. Usikkerhet knyttet til selvrappotering av aktivitetsnivå vil imidlertid være en feilkilde for resultatene.

Tabell 3.3. Overgrepene effektmål, med tilhørende indikatorer

Spørreundersøkelsen om brukertilfredshet bør revideres for bedre å fange opp innbyggernes tilfredshet med kommunens tilbud på de ulike innsatsområdene beskrevet i avsnitt 3.3.

3.3 Fra mål til resultat

For å nå kommunemålet og effektmålene som inngår i behovsplanens målbilde følges både langsiktige samarbeidsstrategier og tiltaksstrategier.

Langsiktige samarbeidsstrategier innebærer god samhandling mellom alle aktørene som bidrar på idretts- og friluftslivsfeltet, både innad i Oslo kommune og utad, blant annet mot idretten og friluftslivets organisasjoner. Aktørene må være koordinerte for å sikre at innsatsen gir omforente planer. Samhandling og koordinering av alle relevante aktører vil sikre best mulig ressursutnyttelse og resultater for idrett og friluftsliv på sikt. Langsiktige samarbeidsstrategier presenteres i kapittel 4.

Tiltaksstrategiene er rettet mot behovsplanens innsatsområder:

- Idrett
- Urbant friluftsliv
- Friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen
- Friluftsliv og aktivitet i Marka

Både organisert og uorganisert idrettsaktivitet inngår i innsatsområdet idrett. Fjorden og Marka er også viktige arenaer for en del idrettsaktiviteter.

Tiltaksstrategier legges til grunn for hvert av innsatsområdene for å nå behovsplanens effektmål. Tiltaksstrategiene varierer mellom innsatsområdene, og de forskjellige tiltaksstrategiene vektlegger strategidimensjonene fra KVUen ulikt. I hovedsak kan tiltaksstrategiene oppsummeres med tre karakteristika:

- **Sikre tilgjengelighet:** Anlegg og arealer skal være tilgjengelige for byens befolkning i henhold til behovsbaserte standarder og krav som kommunen setter til dekning og tilgang
- **Sikre kvalitet:** Tilgjengelige anlegg og arealer skal ha en standard som sikrer høy attraktivitet og utnyttelse og derigjennom effektiv bruk av kommunens arealer, aktørenes økonomiske innsats og frivillighet
- **Sikre helhet:** Tilgjengelighet og kvalitet skal sikres gjennom robuste og sammenhengende planer og ressurser til investering, drift og vedlikehold/rehabilitering

Tiltaksstrategier for idrett presenteres i kapittel 5, tiltaksstrategier for urbant friluftsliv presenteres i kapittel 6, tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen presenteres i kapittel 7 og tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka presenteres i kapittel 8.

4 Langsiktige samarbeidsstrategier

Det er flere ulike aktører, både offentlige og private, som bidrar til utviklingen av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo (jfr. KVUens kapittel 3, vedlegg 1). Det er derfor nødvendig å sikre et godt samarbeid mellom de ulike aktørene i alle prosesser som legger føringer for framtidens arealdisponeringer og investeringer.

4.1 Samarbeid i den langsiktige arealplanleggingen

Flere etater i Oslo kommune, herunder Bymiljøetaten, Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten og Utdanningsetaten, medvirker til disponering av arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Arealplanlegging (gjennom kommuneplanen, områdeplaner, reguleringsplaner og veiledende planer for offentlige rom) er et grunnleggende verktøy for å sikre framtidige arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Plan- og bygningsetaten er ansvarlig for å utarbeide kommuneplan, områdeplaner, veiledende planer for offentlige rom, i tillegg til at de utarbeider/påvirker reguleringsplaner. Eiendoms- og byfornyelsesetaten eier alle kommunale arealer og erverver nødvendige eiendommer for ulike formål. Eiendoms- og byfornyelsesetaten inngår også utbyggingsavtaler med private aktører i forbindelse med utvikling av områder. Utbyggingsavtaler kan inneholde krav til anlegg og arealer for ulike aktivitetsformål.

I de nærmeste årene er det forventet at den største befolkningsveksten vil komme i transformasjonsområder omkring sentrum. For at tilstrekkelige arealer skal settes av til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i transformasjonsområdene, er det viktig at idrettens og friluftslivets behov er omforent i alle relevante langsiktige kommunale planer. Dette fordrer et tett samarbeid og behovsvurderinger på tvers av kommunens etater.

4.2 Samarbeid med skolesektoren

For barn og ungdom er skolen trolig den viktigste arenaen for fysisk aktivitet. Grad av tilrettelegging for idrett, friluftsliv og annen fysisk aktivitet på eller i nær tilknytning til skoler, i tillegg til læreplanens aktivitetsmål, vil påvirke barn og unges aktivitetsnivå og sannsynligvis også deres framtidige aktivitetsvaner.

Ved å se anleggs- og arealbehov på tvers av sektorene skole og idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, vil det være mulig å oppnå følgende effekter;

- Bedre utnyttelse av kommunale investeringer gjennom bruk av felles anlegg og arealer i og utenfor skoletid
- Forbedret læringsmiljø, noe som øker mulighetene for at læringsmål i større grad blir nådd
- Økt mulighet for at elever (barn og unge) oppfyller myndighetenes anbefalinger om daglig fysisk aktivitet
- Gode vaner i ung alder, noe som øker sjansene for fysisk aktivitet også i voksen alder

De to siste punktene omhandler hvordan skoletiden og aktivitetsskoletiden benyttes og hvilke effekter dette gir på sikt, og vurderes i hovedsak å være et ansvar for Utdanningsetaten. KVUen peker på at skolen og aktivitetsskolen bør få en større rolle i forhold til å sikre elevenes daglige fysiske aktivitet, i tråd med myndighetenes anbefalinger. I det følgende drøftes hvordan sektorene skole og idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet kan samarbeide for å oppnå bedre utnyttelse av kommunale investeringer gjennom bruk av felles anlegg og arealer i og utenfor skoletid og for å oppnå et forbedret læringsmiljø.

Bedre utnyttelse av kommunale investeringer;

Skolen har en læreplan som forutsetter en viss tilgang til anlegg og arealer for fysisk aktivitet. Dette dreier seg primært om anlegg og arealer som kan benyttes i faget kroppsøving, men også i enkelte andre fag, i friminutter og på aktivitetsskolen. Kroppsøving har tradisjonelt blitt gjennomført i gymsaler og delvis utendørs.

KVUen peker på at det er et behov for å utnytte eksisterende og framtidige investeringer best mulig, og lokalisering av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet på eller i nær tilknytning til skoler, åpner for bruk både på dagtid og på ettermiddags- og kveldstid.

For å sikre en effektiv utnyttelse av fleridrettshaller og gymsaler knyttet til skoler bør det som hovedregel legges til rette for døgnbruk, i praksis fra ca. kl. 08.00 til kl. 22.30. Eksisterende idrettsarealer som ligger på eller i nær tilknytning til skoler, bør tas i bruk av skolene, og motsatt, eksisterende idrettsarealer i skoler bør sikres mest mulig utnyttelse på kveldstid. Gymsaler som står ubenyttet på ettermiddager og kvelder, bør vurderes benyttet til idrettsaktivitet for mindre plasskrevende aktiviteter.

Erfaringene så langt tyder på at etablering av fleridrettshall i nær tilknytning til skolebygg gir økt bruk av anlegget. Strategien for sambruk av anlegg og arealer for idrett og skole (jfr. KVUens kapittel 8.3.3, vedlegg 1) er ikke ny, og det har i de senere årene vært et generelt krav om å vurdere innplassering av fleridrettshall ved oppstart av nye skoleprosjekter.

Realiseringen av strategien krever imidlertid klarere mål og virkemidler underveis. Etablering av fleridrettshall i nær tilknytning til skolebygg har flere ganger vist seg ikke å være en reell mulighet, fordi forutgående planlegging og gjeldende kravspesifikasjoner ikke har lagt til rette for dette. En mulig løsning for å hindre at dette blir en gjentakende situasjon, kan være at Utdanningsetaten gjennomfører grundige interessentanalyser (med innspill fra aktuelle bydeler, Bymiljøetaten og idretten med flere) og vektlegger dette i skoleprosjektens KVU-fase og i videre detaljering i forprosjekt. En annen løsning kan være å inkludere krav til idrettsanlegg som en ordinær del av de spesifikasjonene som legges til grunn i kommunens langsiktige arbeid med lokalisering av skoler, erverv og regulering.

Krav til fleridrettshall er etablert som et definert arealkrav. I tillegg gir vedtaket som ble truffet i forbindelse med «Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo» (Oslo kommune, 2013) føringer for at det i alle nye planer for skolebygg skal vurderes om det er mulig å innplassere et bad. Skolebadene skal være tilgjengelige for andre skoler i nærheten og for svømmeforeninger

etter skoletid. Ut over fleridrettshall og bad bør det imidlertid også vurderes å sette krav til utearealer, både for idrett, friluftsliv og annen fysisk aktivitet. Ut ifra KUVUens interessentdialog kan dette trolig deles i to hovedkategorier:

- Arealer for utendørs ballspill
- Natur- eller naturpregede arealer og/eller arealer for fri lek, klatring og lignende

Ved langsiktige lokaliseringsevurderinger for skoler bør nærhet til eksisterende anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (som har ledig dagkapasitet) bli definert blant de viktige kriteriene. Barns mobilitet øker med årstrinn, og med utgangspunkt i årstrinn kan det derfor defineres relevante avstandsmål til ulike typer anlegg og arealer. For de mest grunnleggende anleggene og arealene må trygg gangavstand være et premiss. Dette betyr at under ellers like vurderingskriterier, bør en skoletomt med nærhet til for eksempel eksisterende flerbrukshaller, Valle Hovin, Frognerparken eller lignende, prioriteres foran en som ikke har nærhet til tilsvarende anlegg og arealer.

I gunstige tilfeller vil det trolig være mulig å dekke den nye skolens grunnleggende behov i allerede etablerte anlegg og arealer, og det vil også være mulig å få tilleggskvaliteter, det vil si anlegg og arealer som er bedre eller større enn det som det er aktuelt å investere for i et separat skoleprosjekt.

I den grad det ikke er mulig å utnytte eksisterende anlegg og arealer til skolens behov, bør skolens og idrettens/friluftslivets behov ses i sammenheng gjennom hele planprosessen. I utviklingen av nye boligområder vil ofte skoleutbyggingen ligge i front for kommunens planlegging, og hvis nye skoler skal kunne bygges med tilstrekkelige arealer for idrett og friluftsliv, må premissene for dette være med i både ervervs- og planprosesser, lenge før konkrete utbyggingsprosjekter blir aktuelle. De viktigste prosessene for å gjøre disse vurderinger og realisere mulighetene er trolig:

- Osloskolens langsiktige behovsplanarbeid
- Langsiktig arealplanlegging i regi av og i samarbeid med Plan- og bygningsetaten
- Langsiktig strategisk erverv i regi av og i samarbeid med Eiendoms- og byfornyelsesetaten

Samordning av planprosesser er viktig for å sikre økt sambruk av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet og gjennom dette å sikre en bedre utnyttelse av kommunale investeringer. Gitt en strategi der skolen bidrar til idrettens og friluftslivets anlegg og arealer, og motsatt, bør de langsiktige behovsplanprosessene ses i sammenheng. Dette vil gi økt mulighet for synergier og effektiv utnyttelse av arealer, færre prosesser for publikum å forholde seg til, og trolig en mer effektiv ressursbruk knyttet til selve planprosessen.

Dersom skolebehovsplanen og behovsplanen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet rulleres parallelt, og utkast til behovsplanene legges ut til offentlig høring samtidig, gir dette en god mulighet til å se to delvis overlappende behov i sammenheng. Anlegg og arealer av felles interesse, primært flerbrukshaller og bad ved skoler, vil bli omtalt i begge planer. Det er en nødvendig oppgave å koordinere beslutningsinformasjon slik at planene blir konsistente. Dette

gjelder både på lang og kort sikt, ikke minst i forbindelse med grunnlagsinformasjon for nærmeste budsjettår, knyttet til prosjektstatus, kostnadsrammer og bevilgningsbehov.

Det bør vurderes å legge opp til en sterkere samordning av de framtidige behovsplanprosessene. I denne sammenheng kan det vurderes om Utdanningsetaten skal gis et økt ansvar for å sikre et minimum av arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, i transformasjonsområder der lokalmiljø og idrettslag ikke er etablert. Fraværet av etablerte interesseorganisasjoner i transformasjonsområdene, kan medvirke til at disse blir underprioritert i forhold til områder med sterke etablerte interesser. Utbyggingen av skoler (Storøya og Hundsund) på transformasjonsområdet Fornebu i Bærum er eksempler på at skoleutbyggingen har ivaretatt det allmenne behovet for idrettsarealer, i god tid før interessentpresset har oppstått.

På bakgrunn av disse vurderingene foreslås det etablert et utviklingsprosjekt i regi av Bymiljøetaten og Utdanningsetaten, eventuelt med deltakelse fra Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Undervisningsbygg og Oslo idrettskrets, med fokus på:

- Valg av løsning på utfordringen med å innplassere fleridrettshall og bad i nye skoleprosjekter
- Ytterligere samordning av Bymiljøetatens og Utdanningsetatens behovsplanarbeid for å koordinere skolens og det frivilliges behov i skoleprosjekter

Dette prosjektet bør starte opp første kvartal 2016. En plan for hvordan Bymiljøetaten og Utdanningsetaten skal samarbeide videre bør drøftes andre halvår 2015.

Forbedret læringsmiljø

Dersom skolen sikres egnede anlegg og arealer for kroppøving på egen tomt eller i umiddelbar nærhet, vil dette påvirke mulighetene til læring og bidra til bedre resultatoppnåelse i kroppøvingfaget. I tillegg er det trolig en sammenheng mellom tilstrekkelig fysisk aktivitet i skoledagen og læringsevne i generelle teoretiske fag (jfr. KUVUens kapittel 8.3.3, vedlegg 1). Dette kan sammen med myndighetenes generelle aktivitetsanbefalinger være argumenter for at det generelle aktivitetsnivå innenfor skole og AKS bør økes.

Enkelte aktiviteter som for eksempel orientering, skøyter, ski og «praktisk naturkunnskap» kan ikke forutsettes utøvet på eller i direkte nærhet til skole. Disse aktivitetene vil typisk innpasses i skolens program over kortere perioder, eller i enkelttilfeller. Noe reising må derfor påregnes.

4.3 Samarbeid med frivillig sektor

Oslo kommune har to hovedsatsingsområder for samarbeid med frivillig sektor på idretts- og friluftslivfeltet; videreføre og utvikle medvirkning fra frivillige organisasjoner i videre behovsplanarbeid og bidra til å sikre best mulig vilkår for frivillig innsats.

Videreføre og utvikle medvirkning fra frivillige organisasjoner i videre behovsplanarbeid

Oslo kommune har en lang tradisjon for bred medvirkning fra frivillige organisasjoner. I og med at store deler av idretts- og friluftslivsaktiviteten skapes i frivillig sektor, er det avgjørende for Oslo kommune å ha tett dialog med organisasjonene i videre behovsplanarbeid; både ved utarbeiding av mål og strategier og ved prioritering av tiltak. Å involvere frivillige organisasjoner i arbeidet med framtidige behovsplaner er vesentlig for å sikre at idrettens og friluftslivets behov blir ivaretatt på best mulig måte og for å sikre at langsiktige strategier og tiltaksprioriteringer er bredest mulig forankret.

Oslo idrettskrets er kommunens idrettsråd og den viktigste samarbeidspartneren på idrettsområdet. Idrettskretsen har en koordinerende og rådgivende rolle overfor kommunen når det gjelder å prioritere mellom alle gode tiltak og ønsker på idrettsområdet.

Friluftslivsorganisasjonene utgjør et viktig supplement til kommunens eget arbeid med friluftsliv ved å tilrettelegge for ulike brukergrupper, motivere befolkningen til å bruke natur- og grøntområder, og arrangere turer, kurs og møter. Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), der mange av regionens naturvern-, friluftsliv- og idrettsorganisasjoner er medlemmer, bistår kommunen med å samordne og koordinere innspill til ulike typer planer, med arbeid for å realisere turveinettet, sikre og bevare grøntområder og vassdrag med videre. Oslofjordens Friluftsråd (OF) har en tilsvarende rolle for friluftslivsinteressene knyttet til fjorden, øyene og strandsonen.

Oslo kommune har imidlertid et ansvar for å nå hele befolkningen, også de som ikke er organisert. De frivillige organisasjonenes innspill er derfor viktig, men ikke eneste utgangspunkt for kommunens valg av mål, strategier og tiltak.

Bidra til å sikre best mulig vilkår for frivillig innsats

Frivilligheten er avgjørende for mye av den organiserte aktiviteten innenfor idrett og friluftsliv. Av interessentdialogen som ble gjennomført som en del av KVUen for behovsplanen gikk det frem at frivilligheten er under press, og at den brede dugnadsånden på flere områder må vike for større grad av betalte aktiviteter og større arbeidspress for et mindretall som fortsatt melder seg som frivillige.

Innen idretten gjør krav til profesjonalisering det stadig mer krevende å være frivillig, og en del roller må av kompetansebehov redefineres som betalte stillinger. For eksempel har det innenfor barne- og ungdomsfotball skjedd en betydelig utvikling ved at det nå er mange lønnede trenere, der det for få år siden hovedsakelig var frivillige. For mange kan økt betaling og mindre frivillighet være en ønsket utvikling, men økte kostnader vil bidra til større sosiale forskjeller og en uthuling av kommunens gratisprinsipp. Oslo kommune har, blant annet gjennom sitt driftsopplegg for idrettsanlegg og -arealer, mulighet til å påvirke i hvilken grad det legges til rette for frivillighet eller lønnet arbeid.

Innen friluftslivet oppleves en økende grad av byråkratisering av mange som en utfordring for den frivillige innsatsen (jfr. KVU kapittel 8, vedlegg 1). Frivillige aktører som arrangerer aktivitet i

Marka ønsker at prosessen med å søke om utplassering av orienteringsposter eller merking av løyper for terrengløp, sykkelritt eller skirenn skal bli mer forutsigbar og smidig. Friluftsansjoner som ønsker å bistå med faktisk tilrettelegging; for eksempel skilting og merking av turstier ønsker et effektivt byråkrati, slik at hoveddelen av den frivillige innsatsen kan brukes til faktisk tilrettelegging og ikke planlegging og godkjenning av arbeidet. Hensynet til et effektivt byråkrati, for å ivareta dugnadsånden på friluftslivsområdet, må balanseres mot kommunens behov for ansvarlig forvaltning av naturverdiene.

4.4 Samarbeid med private aktører

I Byrådets budsjettvedtak for 2015 er det vedtatt en økt satsing på realisering av idrettsanlegg gjennom samarbeid med private aktører. Fire mulige finansieringsløsninger presenteres som aktuelle; kommunal lånegaranti, engangstilskudd, årlig driftstilskudd og delt eierskap mellom kommunen og en privat aktør.

Som en oppfølging av Byrådets budsjettvedtak for 2015, har Byrådet vurdert realisering av idrettsanlegg gjennom samarbeid med idrettslag i Byrådssak 123/15. I denne heter det at byrådet ønsker å etablere enklere og mer forutsigbare ordninger for hvordan samarbeidet kan skje framover. Målet med et samarbeid med idrettslag er at det skal bidra til et bedre idrettstilbud til Oslos innbyggere gjennom raskere realisering av anlegg og lavere kostnader for kommunen. Økt samarbeid med idrettslag kan dessuten bidra til at lokalmiljøene får en sterkere dugnadsvilje og eierskap til de nye idrettsanleggene. Videre har private idrettslag i noen tilfeller eierskap til tomter i områder hvor det er behov for å øke kapasiteten av anlegg, og hvor kommunen selv ikke har egnede tomter. Et utvidet samarbeid med private vil derfor kunne bidra til en større geografisk spredning av anleggene i Oslo.

5 Tiltaksstrategier for idrett

Oslo kommune har et overordnet ansvar for å tilby anlegg og arealer til idrettsformål. Anleggene disponeres og benyttes av idretten som organiserer aktivitetstilbudet.

5.1 Status og behov

Porteføljen av idrettsanlegg består av en rekke typer anlegg og arealer, både for innendørs- og utendørsidretter. Kart 1 til 12 i vedlegg 4 viser tilgangen på idrettsanlegg i Oslo per 2015, fordelt på innendørsflater, utendørsflater og vinteridrettsanlegg i henholdsvis indre by, byområde nordvest, byområde øst og byområde sør.

Porteføljen av anlegg har blitt til over lang tid, og teller i dag et stort antall som spenner over et bredt spekter av idretter. Selv om anleggsdekningen målt etter innbyggertall har blitt bedre de siste årene og Oslo har mange attraktive idrettsanlegg, er det likevel slik at byen fortsatt har lavere dekning enn landsgjennomsnittet og også lavere dekning enn andre store kommuner og byer i Norge. En rekke idrettsanlegg har også dårligere standard enn ønsket, noe som igjen forringer attraktiviteten og bruken, og gir dårlig utnyttelse av investert kapital.

Vurderinger av anleggsdekningen per i dag, standarden på anleggene, behov for å bedre anleggsdekningen og å følge opp den forventede befolkningsveksten er drøftet i KVUen samt i et eget notat som er vedlagt planen (se vedlegg 3). Vurderingene ligger til grunn for kommunens mål og strategier for videreutvikling av idrettsanleggene fremover.

5.2 Mål og overordnet strategi for idrett

Det er et mål at anleggsdekningen som et minimum skal følge befolkningsveksten. Som en del av dette ligger også at anleggsdekningen per hode må bedres for en rekke anleggstyper, slik at det etableres et høyere nivå på anleggstilbudet. Oslo skal kjennetegnes av et tilgjengelig, godt og bredt tilbud av idrettsmuligheter for barn og unge. I tillegg til å gi et breddetilbud, skal idrettsanleggene også gi gode muligheter for å utvikle og oppleve toppidrett.

Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målene består av flere elementer, og framgår av Tabell 5.1.

Strategielementer
Sikre økonomiske ressurser og prosesser* som bidrar til å realisere anlegg i takt med befolkningsveksten
Sikre økonomiske ressurser til å forbedre anleggsdekningen målt i forhold til antallet innbyggere innenfor særlig prioriterte områder (særskilte satsinger)
Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard
<i>* Når det gjelder sektorsamarbeid (areal, plan, skole etc.) vises det til kapittel 4.</i>

Tabell 5.1 Strategielementer for idrettsanlegg

De ulike strategielementene vil ha ulik vekt for forskjellige anlegg avhengig av anleggstype og vurdering av hvilken struktur anleggsdekningen skal ha. Med struktur menes primært tetthetsgrad og geografisk fordeling av anlegg, gitt faktorer som mål, behov og etterspørsel samt tilgang på arealer. Veksten i anlegg må balanseres mot etterspørselsmønstre, og faktorer som arealknapphet, økonomi o.l., og det må gjøres avveininger mellom anleggstyper ut fra hva som skal prioriteres. Som grunnlag for utvikling av porteføljen i planperioden legges følgende inndeling til grunn:

- Anlegg som skal ha høy tetthet/ligge spredt geografisk: Dette er anleggstyper som primært skal være rettet mot breddeidrett, og være en del av idrettstilbudet i nærmiljøene for alle innbyggerne, særlig barn og unge. Anleggene søkes primært lokalisert sammen med eller i nærheten av eksisterende og nye skoler (og idrettsanlegg/ idrettspark) for å sikre dette. Tilbudet skal så langt som mulig være likt på tvers av byområder.
- Anlegg som skal ha lavere tetthet/ligge spredt geografisk: Dette er også breddeidrettsanlegg, men de skal dekke større geografiske områder enn nærmiljøet. Tilbudet skal så langt som mulig være geografisk spredt for at alle områdene av byen skal ha tilgang innen rimelige avstander. For enkelte idretter vil anleggsporteføljen bestå av et fåtall anlegg. Den geografiske dimensjonen ivaretas så langt som mulig.
- Store publikumsanlegg: Dette er anlegg som dels retter seg mot store arrangementer og toppidrett, men som også benyttes i breddesammenheng. Nasjonalanleggene (Holmenkollen, Bislett stadion og Ullevaal Stadion) er eksempler på denne typen anlegg. Disse anleggene er viktige for byens samlede idrettstilbud, men de vil av natur være færre.

Tabell 5.2 oppsummerer de ulike anleggstypene, med tilhørende strategi for tetthetsgrad og geografisk spredning. De konkrete tiltakene innen innsatsområdet idrett for neste fireårsperiode framgår av handlingsprogrammet i kapittel 9.

5.3 Inneflater

Inneflater omfatter fleridrettshaller og andre innendørshaller og aktivitetsflater; herunder gymsaler, fleksible rom i tilknytning til fleridrettshaller og basishaller. For ishaller; se avsnitt 5.5. Inneflatene benyttes av en rekke idretter; for eksempel håndball, volleyball, innebandy, basketball, skating, turn og kampsport. Ulike inneflater dekker ulike formål. Det er sentralt både å øke kapasiteten ved å etablere flere flater, men også å finne gode mekanismer som gjør at eksisterende flater utnyttes optimalt og dekker et bredt spekter av behov.

5.3.1 Fleridrettshaller

Fleridrettshallene skal være grunnstammen i halltilbudet. I dette ligger blant annet at hallene skal være nær der behovet er, at det skal være stor grad av likhet i tilbudet på tvers av bydeler, og at tilbudet skal ivareta en rekke ulike idretter. Å forbedre anleggsdekningen og å opprettholde en bedre dekning gitt befolkningsveksten er sentralt for denne anleggstypen. Fleridrettshaller er et av de særskilte satsingsområdene de kommende årene. Som nevnt i kapittel 4 er et sentralt virkemiddel å etablere fleridrettshaller ved nye skoler, i samarbeid med skolesektoren.

Anlegg: Høy tetthet/spredt geografisk	Anlegg: Lavere tetthet/spredt geografisk	Store publikumsanlegg
<ul style="list-style-type: none"> • Inneflater (fleridrettshaller, fleksible rom i tilknytning til fleridrettshaller, gymsaler) • Fleksible uteflater for ballsport (f.eks. fotball) • Fleksible isflater (kunstis) 	<ul style="list-style-type: none"> • Særskilte idrettshaller/idrettsflater (basishaller) • Ishaller • Hurtigløpsanlegg • Skianlegg (arenaer for langrenn og skiskyting, alpinanlegg) • Friidrettsanlegg • Bad • Vannsportanlegg • Øvrige anlegg (for aktiviteter med noe mindre volum; f.eks. hopp, parkour, BMX) 	<ul style="list-style-type: none"> • Holmenkollen • Bislett stadion • Ullevaal Stadion

Tabell 5.2. Anleggstyper, fordelt etter strategi for tetthetsgrad og geografisk spredning

Fleridrettshallene kan i tillegg til hallflatene og tilhørende infrastruktur som garderober, lagerrom m.v., bestå av ulike mindre rom som kan benyttes til ulike idretter og aktiviteter. Det bør i forbindelse med utredning av fleridrettshaller generelt vurderes om og hvordan slike tilleggsrom eventuelt kan ivareta lokale behov, for eksempel til idretter som kampsport, styrkeløft, dans, bordtennis, fekting eller lignende. Dette er idretter som ikke kategoriseres som hallidretter av Oslo Idrettskrets og som derfor ikke blir tildelt tid i fleridrettshaller. Det er behov for rom og aktivitetsflater som er egnet til mindre plasskrevende idretter og til idretter som krever spesiell tilrettelegging.

5.3.2 Andre innendørshaller/aktivitetsflater

Selv om fleridrettshallene er vesentlige elementer for den samlede innendørs idrettskapasiteten, er det viktig å ha inneflater for idretter som ikke naturlig driver sin aktivitet i disse hallene. Tilbudet av andre idrettshaller og innendørs aktivitetsflater kan ha en lavere tetthet enn fleridrettshallene, og investeringer i slike anlegg vil også være sterkere preget av lokale behov i nærmiljøet.

Gymsaler:

Selv om det vil prioriteres å bygge fleridrettshaller i tilknytning til skoler er det fortsatt et stort antall gymsaler som representerer viktige inneflater for idrett. Riktig disponering og bruk av disse arealene er vesentlig for det samlede idrettstilbudet i Oslo. Det viktigste strategielementet for disse flatene er å sørge for at de er attraktive og tilgjengelige for mest mulig bruk. Skolene

benytter gymsalene i sin virksomhet, på dagtid og til dels også på kveldstid, men de er ikke fullt utnyttet. Gymsalene representerer en betydelig infrastruktur for ulike, mindre plasskrevende aktiviteter, og det bør legges til rette for at disse kan benyttes mest mulig effektivt.

Basishaller:

Basishaller er treningshaller med fast oppmontert utstyr, samt et stort utvalg av skumapparater. Hallene er særlig tilrettelagt for turn og såkalt basistrening i andre idretter og aktiviteter. Basishallkonseptet er godkjent av Kulturdepartementet og anleggene er spillemiddelberettiget. Basishallene kan være tilbygg til eksisterende eller nye flerbrukshaller, eller de kan bygges som selvstendige enheter med garderober. Oslo kommune ønsker å få fram flere slike anlegg i planperioden.

Anlegg for kampsport:

Kampsport omfatter en rekke idretter som taekwondo, karate, judo og boksing, og aktiviteten er i betydelig vekst. Aktiviteten drives i dag i ulike typer lokaler, mer eller mindre tilrettelagt. Kommunen mener det er viktig å forbedre tilgangen på anlegg for denne aktivitetsgruppen. Anleggstilgangen skal bedres dels gjennom å etablere egne lokaler særskilt for disse idrettene og dels gjennom å utnytte eksisterende lokaler bedre.

Skateanlegg:

Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo omhandler både innendørs og utendørs skateanlegg (Oslo kommune, 2014). Skateplanen legges til grunn for kommunens videre arbeid med denne idretten.

5.4 Utendørsflater

Oslo har store uteflater som benyttes av en rekke idretter, herunder fotball, tennis, cricket, rugby, landhockey og amerikansk fotball. Anleggene benyttes både til organisert idrett og til egenorganisert aktivitet. Utendørsflater for idrett er relativt arealkrevende, og Oslo er en kommune med betydelige arealutfordringer. Kommunens arealsituasjon vil til en viss grad legge føringer for mengden og typen anlegg. Behov for utendørsflater til idrett og aktivitet må videre balanseres mot behovet for å benytte arealer til andre formål.

Det er et mål at deknningen av utendørsflatene skal bedres. Noen flater vil ha en høyere tetthet enn andre, og flatene vil ha ulik geografisk profil, både avhengig av det samlede behovet og ulike etterspørsel i ulike deler av byen.

5.4.1 Fotballbaner/kunstgressbaner

Det er og skal være høy tetthet av fotballbaner i Oslo. De siste årene har det vært en bevisst satsing på å etablere kunstgressbaner, som gir høyt antall timer tilgjengelig kapasitet sammenlignet med naturgress. Den samme strategien videreføres for å øke kapasiteten ytterligere, innenfor de arealbegrensningene som kommunen har. Tiltak som ligger i områder med dårligere dekning og stor etterspørsel etter kapasitet vil prioriteres. Ved etablering av nye kunstgressbaner bør det vurderes å samordne med etablering av kunstisbaner. Det bør også vurderes å samordne med rugby. Dersom en kunstgressbane forlenges noen meter og merkes opp for rugby, kan den

benyttes av begge idretter. Kommunen vil videre prioritere rehabilitering av eksisterende kunstgressbaner.

5.4.2 Andre utendørsflater/markanlegg

En rekke andre idretter krever også tilrettelagte utendørsflater. Tilgangen på flater for idretter med smalere nedslagsfelt enn fotball skal også styrkes. Tettheten av slike flater vil være lavere, og knyttes mot lokale behov i de ulike byområdene basert på etterspørsel og aktivitetsmønstre.

Det finnes en rekke friidrettsanlegg omkring i byen. Det er behov for å styrke anleggstilbudet for friidrett, og det er et mål å ha en høyere tetthet av attraktive friidrettsanlegg. Kommunens strategi er både å øke kapasiteten og å sørge for at allerede eksisterende anlegg er attraktive for bruk gjennom god ivaretagelse. I planperioden vil det prioriteres å bedre kapasiteten gjennom styrking av innendørstilbudet gjennom et sentralt anlegg i byen, samt å etablere mindre uteanlegg for friidrett (såkalte friplasser) lokalt i nærmiljøene.

Cricket er en idrett som er relativt ny i Oslo, men deltagelsen er i sterk vekst. Kommunen ønsker å bedre anleggssituasjonen for cricket gjennom å styrke tilbudet der etterspørselen etter denne typen anlegg er størst.

Også andre utendørsidretter, som landhockey, rugby og amerikansk fotball, har økende oppslutning. Tettheten av denne typen anlegg vil som nevnt være lavere enn eksempelvis kunstgressbaner for fotball, men anleggene er viktige og bidrar til bredde i aktivitetstilbudet i Oslo.

5.5 Ishaller og isflater

5.5.1 Ishaller

Det er et begrenset antall ishaller i Oslo i dag. Ishallene benyttes primært til ishockey, men også noe til bandy og kunstløp. Også for dette tilbudet er det et klart mål å forbedre anleggsdekningen og å opprettholde en bedre dekning gitt befolkningsveksten, selv om tettheten av ishaller skal være lavere enn for fleridrettshaller. Det pågår flere prosesser knyttet til å forbedre ishallsituasjonen, inkludert arbeidet med en ny ishall på Frogner og på Jordal. Til sammen tilsvarer dette kapasitetsoppgraderinger som om lag følger befolkningsveksten. I tillegg skal øvrige ishaller rehabiliteres fortløpende for å sikre at kapasiteten opprettholdes.

5.5.2 Isflater (kunstis)

Utendørs isflater benyttes til ulike idretter og aktiviteter vinterstid, både organisert og uorganisert; for eksempel ishockey, bandy, hurtigløp, kunstløp, lek og moro. Det er et begrenset antall kunstisflater i Oslo per i dag, og en overvekt av isflatene er lokalisert i indre by. Det opparbeides også naturisflater, men antallet og kvaliteten på disse flatene varierer med blant annet vær og lokal oppfølging.

Kommunen ønsker å styrke tilbudet av kunstisflater, og for å øke tettheten etableres det et program for kunstisflater etter modell av satsingen på kunstgressbaner. Der det er mulig, kombineres kunstisbanene med etablering av vinteroppvarmede kunstgressbaner for å benytte overskuddsvarmen fra isproduksjonen. Isflatene prioriteres slik at dekningsbedringen i områder der dekningsbedringen i dag er dårlig. Dette betyr først og fremst i byområde øst og sør. Arealknapphet innebærer at man bør vurdere å benytte arealer som allerede benyttes til idrett og som lar seg kombinere med kunstis (for eksempel kunstgress om sommeren, kunstis om vinteren).

5.5.3 Hurtigløpsanlegg

Det er to utendørs hurtigløpsanlegg i Oslo i dag. Anleggene har dårlig standard. Det er viktig for det samlede tilbudet at Oslo opprettholder et tilbud for skøyteidretten også i framtiden.

For hurtigløpsanleggene er strategien primært å sikre at de eksisterende anleggene har en attraktiv og god standard. Det pågår en prosess med Nye Valle Hovin som en oppfølging av arbeidet med OL-søknaden. I planperioden skal det prioriteres å vurdere hvordan planene om Nye Valle Hovin kan realiseres for å heve standarden på denne arenaen. I tillegg skal standarden på Frogner Stadion sikres gjennom løpende vedlikehold og oppgraderinger etter behov. Hurtigløpsanlegg vil ha lav tetthet, og det legges ikke opp til kapasitetsøkning utover dette i planperioden.

5.6 Svømmeanlegg

Tilgang til gode svømmeanlegg er viktig fra et idrettsperspektiv, men også fra et folkehelseperspektiv. Spesielt barn og unge trenger bassengtrening for å bedre svømmeferdighetene sine. Investeringer i svømmeanlegg bør derfor ha en bred forankring på tvers av ulike sektorer i kommunen.

Som en del av arbeidet med Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo (Oslo kommune, 2013), er det gjennomført et omfattende kartleggings- og strategiarbeid som grunnlag for kommunens videre innsats på området. Kommunen vil styrke bade- og svømmetilbudet i byen. På bakgrunn av strategien er det igangsatt en prosess for utredning av nytt hovedbad på Tøyen. Videre legger strategien opp til at tilbudet skal styrkes med tre områdebad, et i vest, et i sør og et i øst (på Stovner). Det er igangsatt en KVVU for å utrede hvordan behovet for et bad på Stovner kan løses, og hvilke tomter som vil egne seg best. Det er budsjettert 2 millioner kroner til prosjektering av svømmeanlegg for 2015. Samtidig er det en føring i strategien at det i alle nye planer for skolebygg skal vurderes om det er mulig å innplassere bad. Skolebadene skal være tilgjengelig for andre skoler i nærheten og for svømmeforeninger etter skoletid.

Strategiene og prioriteringene fra bystyrets behandling av meldingen legges til grunn for den videre innsatsen innenfor anleggstypen svømmeanlegg.

5.7 Vannsportanlegg

En rekke idretter og aktiviteter drives på eller i vann, for eksempel dykking, padling, roing, seiling og vannski. Denne typen idretter krever en viss tilrettelegging samtidig som de må samvirke med

annen aktivitet som også benytter vannet; friluftsliv og båttrafikk. Det er igangsatt arbeid med etablering av to fjordsentre i ytterkanten av Oslos kommunegrenser; ved Lysaker og ved Ljansbruket. Fjordsentrene omtales også i kapittel 7. Arbeidet med etableringen av fjordsentrene legges til grunn for utviklingen av tilbudet til vannsporten i kommunen. I tillegg vil tilrettelegging av padlebane i Bestumkilen prioriteres dersom det ikke skjer større transformasjon i området i løpet av kort tid, samt mudring av Bogstadvannet dersom dette vurderes som forsvarlig ut fra naturhensyn.

5.8 Skianlegg

Skianlegg omfatter arenaer for langrenn og skiskyting, løypetraseer, alpinanlegg og hoppbakker. Hoppbakker behandles under øvrige anlegg, og løypetraseer behandles i kapittel 8 om tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka. Arenaer for langrenn og skiskyting og alpinanlegg vil ha lavere tetthet enn for eksempel fleridrettshaller, men det er viktig at det er tilgang til denne typen anlegg fra hele byen. Dette innebærer at det skal etableres noen få arenaer i planperioden for å gi en bedre dekning. I tillegg er bruken av skianleggene økende. Aktivitetsvekst, befolkningsøkning og utfordrende vinterklima gir behov for økt tilrettelegging. Kommunen vil derfor etablere et program som sikrer tilstrekkelig snøproduksjon på de skiarenaene hvor værforhold tilsier at dette er aktuelt.

5.8.1 Arenaer for langrenn

Det er i dag 8-10 arenaer for langrenn innenfor kommunegrensen. I hovedsak er arenaene lokalisert til randsonen av Marka. Det bør være tilrettelagte arenaer for langrenn i alle byområder, med unntak av indre by. For å styrke langrennstillbudet prioriteres det å etablere en ny arena for langrenn i byområde øst. Oslo kommune er i gang med å omregulere det nedlagte avfallsdeponiet på Grønmo til idretts- og rekreasjonsformål. I Oslos OL-søknad for 2022 var Grønmo planlagt som arena for skiskyting og Paralympics. Kommunen vil videreføre planene om en arena for langrenn og skiskyting samt et paralympisk senter. Området blir også vurdert som lokalitet for statlig beredskapssenter, og tiltaket må avvete utfallet av dette. Dersom dette tiltaket ikke lar seg realisere, vil kommunen vurdere alternative lokaliseringer.

I tillegg prioriteres tiltak som innebærer oppgradering av eksisterende arenaer etter behov, for å sikre attraktivitet og stor kapasitet på disse anleggene.

5.8.2 Arenaer for skiskyting

Oslo kommune har i dag to tilrettelagte arenaer for skiskyting; Holmenkollen nasjonalarena og en mindre treningsarena i Lillomarka. Ut over disse anleggene bør Oslo ha ytterligere én arena med mesterskapsstandard. Forbedring av anleggssituasjonen for skiskyting inngår i planene for et nytt vinteranlegg på Grønmo samt Nye Lillomarka arena. Arbeidet med disse planene prioriteres i planperioden for å styrke anleggssituasjonen for skiskyting.

5.8.3 Alpinanlegg

Oslo kommune har seks alpinanlegg. Anleggene benyttes både til idrett og til egenorganisert aktivitet; alpinsport og snowboard. I Oslo vinterpark Tryvann er Wyllerløypa tilrettelagt for snowboard gjennom ny halfpipe til VM i 2012. To av anleggene eies og driftes av kommersielle aktører. Kommunen eier de øvrige anleggene, som driftes av ulike idrettslag.

Kommunens strategi for å styrke tilbudet til alpinsport og snowboard er å utvikle og oppgradere eksisterende anlegg etter behov. Tiltak vil bli prioritert i henhold til dette.

5.9 Store publikumsanlegg

Oslo har to store idrettsanlegg som tjener som arenaer for både internasjonale og nasjonale idrettsarrangement, breddeidrett og egenorganisert aktivitet; Holmenkollen nasjonalarena (med hoppbakke og arena for langrenn og skiskyting) og Bislett stadion (fridrettsarena). Holmenkollen er i tillegg en stor turistattraksjon for Oslo. Ullevål stadion (fotballarena) benyttes også til internasjonale og nasjonale idrettsarrangement, men ikke til breddeidrett eller egenorganisert aktivitet. Oslo Spektrum er også en arena som ved ulike anledninger benyttes til større idrettsarrangement.

Både Bislett stadion og Holmenkollen har nylig vært gjenstand for større oppgraderinger. Særlig Holmenkollen er tilført betydelige ressurser de siste årene, både i forbindelse med VM på ski i 2011 og det forestående VM i skiskyting i 2016.

Kommunens strategi er å forvalte disse anleggene med sikte på mesterskapsgjennomføring og etablerte internasjonale arrangementer, og at det legges til rette for at anleggene utover dette benyttes mest mulig til breddeidrett. Det er et mål at anleggene fortsatt skal være attraktive for gjennomføring av arrangementer minst på linje med i dag. Anleggsoppgraderinger vil prioriteres dersom det stilles nye krav til anleggene i forbindelse med gjennomføring av arrangementer.

5.10 Øvrige anlegg

Bredden av idrettsanlegg i Oslo er stor, og det er også et mål at det skal være et variert tilbud av muligheter. Hvilke anlegg som skal realiseres avhenger både av etterspørsel, aktivitetsutvikling og lokale behov i byen. Anlegg for øvrige idretter som vil prioriteres dersom behovet er stort inkluderer rideanlegg, sykkelanlegg, golf- og minigolfanlegg, skytebaner, klatreanlegg og hoppbakker.

Ved prioritering av øvrige anlegg skal det legges vekt på blant annet:

- Om anleggene er fleksible og kan tilpasses nye behov
- Om anleggene gir flerbruksmuligheter og effektiv utnyttelse, for eksempel ved at de kan benyttes av ulike grupper på dag- og kveldstid
- Om idretten/aktiviteten forventer vekst

- Om anlegget vil bidra til å skape faktisk aktivitet
- Om anlegget vil tilrettelegge for aktiviteter med stort brukspotensial, særlig blant barn og ungdom, men også for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper
- Om anleggstypen har lav dekningsgrad eller dokumentert underkapasitet
- Om anlegget vil bidra til mangfold i aktivitetstilbudet
- Om anlegget har «riktig beliggenhet» ut fra et transportperspektiv (kollektiv, gang/sykkel osv.)
- Om anlegget særlig vil stimulere til aktivitet blant inaktive
- Om anlegget prioriteres av sentrale interesser

Mye av infrastrukturen i Marka benyttes til idrett i tillegg til friluftsliv. Dette gjelder særlig det preparerte løypenettet for langrenn, skogsvei-, turvei- og stinettet for sykling, løping, orientering, triatlon og lignende. Tilrettelegging for aktivitet i Marka behandles i kapittel 8.

6 Tiltaksstrategier for urbant friluftsliv

Urbant friluftsliv er det friluftslivet som utøves i byen, i denne planen definert som det arealet som ikke inngår i Marka, fjorden, øyene eller strandsonen. Muligheter for utøvelse av friluftsliv i nærheten av der folk bor er viktig for å stimulere til fysisk aktivitet i hverdagen.

Miljøverndepartementets strategi for et aktivt friluftsliv (Miljøverndepartementet, 2013) viser til at stadig flere tilbringer fritiden i byens grønne områder, og at det derfor er viktig at disse områdene utnyttes og utformes slik at de inneholder de kvaliteter og aktivitetsmuligheter som byens innbyggere etterspør. En by tilrettelagt for urbant friluftsliv er en hyggelig by å bo i.

6.1 Status og behov

Det er grøntområdene og turveiene i byggesonen som utgjør grunnstammen i det urbane friluftslivet i Oslo. Andre viktige anlegg for urbant friluftsliv og aktivitet er besøksgårder, friområder for hund og andre nærmiljøanlegg. Grøntområder, turveier og andre anlegg for urbant friluftsliv må være attraktive og møte ulike behov for å representere et godt tilbud til Oslos innbyggere. De må videre tilrettelegges for økt bruk som følge av befolkningsvekst.

Kart 13 til 16 i vedlegg 4 viser grøntområder (parker og friområder), turveier, sykkelveier, besøksgårder og friområder for hund i indre by, byområde nordvest, byområde øst og byområde sør per 2015.

6.2 Mål og overordnet strategi for urbant friluftsliv

Det overordnede målet for urbant friluftsliv i Oslo er å øke andelen innbyggere som har tilgang til blågrønn struktur, blant annet med utgangspunkt i konkrete standarder for innbyggernes avstand til grøntområder og bedre sammenheng i turveinettet, se kapittel 3, Tabell 3.2. Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målet framgår av Tabell 6.1.

Strategielementer
Sikre arealer og sammenhengende strukturer gjennom erverv, bruksrettsavtaler og regulering
Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard og økt robusthet (evne til å ta imot flere besøkende)
Sikre naturhensyn og landskapskvaliteter ved at tiltakenes konsekvenser for disse forholdene vurderes og hensyntas

Tabell 6.1 Strategielementer for urbant friluftsliv

Strategien danner grunnlag for hvilke tiltak som prioriteres innenfor dette innsatsområdet. I de følgende avsnittene detaljeres strategien nærmere for tiltakstypene grøntområder (avsnitt 6.3), turveier (avsnitt 6.4), besøksgårder (avsnitt 6.5), friområder for hund (avsnitt 6.6) og andre nærmiljøanlegg (avsnitt 6.7). På bakgrunn av strategien presenteres også hvilke føringer som legges til grunn for prioritering av tiltak innen de ulike tiltakstypene. De konkrete tiltakene innen

innsatsområdet urbant friluftsliv for neste fireårsperiode framgår av handlingsprogrammet i kapittel 9.

6.3 Grøntområder

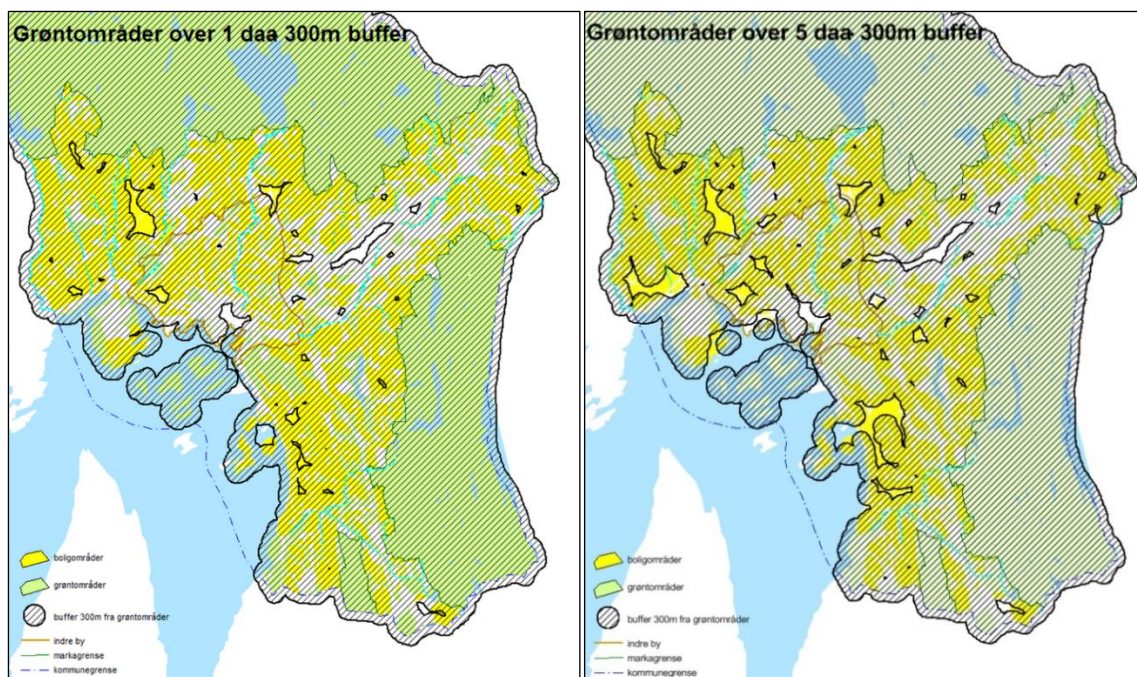
Oslos grønntområder er mange og varierer både i størrelse og i grad av tilrettelegging, fra parker med stor grad av tilrettelegging til friområder med mer naturlig vegetasjon. Grønntområdene har ulike funksjoner og er i varierende grad tilrettelagt for ulike typer aktivitet. De ulike grønntområdene tiltrekker seg forskjellige målgrupper, og skal tilsammen gi et godt tilbud til byens innbyggere.

Indikatorene knyttet til effektmålet om tilgang til blågrønn struktur inkluderer blant annet standarder for innbyggernes avstand til mindre og større grønntområder (definert som grønntområder henholdsvis større enn 1000 m² og større enn 5000 m²). Tabell 6.2 viser hvor stor andel av Oslos befolkning som bor innen 300 meter i luftlinje fra allment tilgjengelige grønntområder større enn 1000 m² og større enn 5000 m², i byen som helhet og i indre by. Oslo kommune oppfyller i stor grad den fastsatte standarden for innbyggernes avstand til grønntområder.

	2006	2013
> 1000 m ² innenfor 300m, hele byen	94,6	97,7
> 1000 m ² innenfor 300m, indre by	95,4	97,4
> 5000 m ² innenfor 300m, hele byen	92,0	94,0
> 5000 m ² innenfor 300m, indre by	91,0	94,8

Tabell 6.2. Tilgang til grønntområder (2013)

Kartene i Figur 6.1 viser hvilke områder av byen som ligger mer enn 300 m fra grønntområder over henholdsvis 1000 m² og 5000 m². Boligområder som ligger mer enn 300 m fra mindre og større grønntområder vises som gule områder på kartene.

Figur 6.1. Områder som ikke oppfyller avstandsstandard til grøntområder (2013)

Selv om Oslo kommune i stor grad oppfyller den fastsatte standarden for innbyggernes avstand til grøntområder, viser kartene at ikke alle områder er like godt dekket. Det er derfor viktig at det jobbes systematisk med å sikre tilgang på grøntarealer der dette mangler, eller der byen er i transformasjon.

6.3.1 Sikre tilgang til grøntområder

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak i ulike områder av byen:

Etablerte boligområder

I etablerte boligområder i byen som per i dag ikke oppfyller avstandsstandardene skal måloppnåelse sikres gjennom:

- Strategisk erverv i boligområder som ligger mer enn 300 m fra mindre grøntområder eller 500 m fra større grøntområder. Erverv i boligområder med tett bebyggelse skal prioriteres framfor erverv i boligområder med lav tetthet («eplehageområder»).
- Opparbeiding av eventuelle enkelt tilgjengelige kommunale arealer.
- Opparbeiding av nye turveistrekninger som gir sammenheng i grøntstrukturen, blant annet ved grønne korridorer mellom grøntområder

Transformasjonsområder

Transformasjonsområder er områder av byen som er i betydelig forandring, for eksempel fra industriområder til mer sammensatte bolig- og næringsområder. I en transformasjonsprosess er

det vesentlig at tilgang til grøntområder ivaretas gjennom planarbeidet. I transformasjonsområder skal måloppnåelse sikres gjennom:

- Opprettholdelse av avstandsstandardene som viktige i kommune- og reguleringsplanprosesser. Transformasjonsområder skal inneholde grøntstruktur i henhold til standarden for etablerte boligområder.
- Avklaring av behov for større parker/friområder tidlig i planprosessen, som kommunale investeringer.
- Sektorsamarbeid mellom relevante plan- og eiendomsmyndigheter i kommunen; Bymiljøetaten, Plan- og bygningsetaten og Eiendoms- og byfornyelsesetaten (jfr. kapittel 4).

I dag er Hovinbyen, Groruddalen, Vestkorridoren og indre by (inkludert Fjordbyen) under transformasjon (jfr. KVVUens kapittel 8.3, vedlegg 1).

6.3.2 Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard

Grøntområdene i byen er godt besøkt både sommers- og vinterstid, og gir et lavterskeltilbud for egenorganiserte tur- og uteaktiviteter. For at grøntområdene skal oppleves som attraktive og egnet for urbant friluftsliv, må kvaliteten på områdene ivaretas løpende. Befolkningsvekst og økt press på arealene bidrar også til større tilretteleggingsbehov. Attraktivitet er ikke et entydig begrep; og hva som oppleves som et attraktivt grøntområde i byen vil variere fra målgruppe til målgruppe og fra person til person. Visuelle landskapskvaliteter (for eksempel vegetasjon, tilstedeværelse av vann, siktlinjer o.l.) og biologisk mangfold kan være av stor betydning for noen, mens andre vektlegger et grøntområdes funksjonelle kvaliteter (for eksempel framkommelighet, tilrettelegging for bestemte aktiviteter o.l.).

Følgende prioriteringer legges til grunn for å sikre attraktivitet og bruk:

- Mye brukte grøntområder skal tilrettelegges med tanke på å imøtekomme utfordringer knyttet til økt bruk og press på arealene som en følge av befolkningsvekst. For større grøntområder skal behovet for bedre saniterforhold vurderes.
- Når nye grøntområder planlegges tilrettelagt for urbant friluftsliv skal visuelle og funksjonelle landskapskvaliteter vurderes ut fra potensielle brukergrupper av grøntområdet. Lokal medvirkning i form av involvering av aktuelle bydeler er viktig i dette arbeidet.

6.4 Turveier

Turveiene i byggesonen gir på samme måte som byens grøntområder muligheter for egenorganiserte turer og lavterskelaktivitet. Turveiene følger flere steder byens vassdrag, fra Marka til fjorden, og binder på denne måten sammen større turområder.

6.4.1 Realisere et sammenhengende turveinett

God sammenheng i turveinettet vil øke befolkningens tilgang og bidra til at man vil kunne gå lengre strekninger. For å kunne realisere et sammenhengende turveinett gjenstår flere strekninger, i tillegg til at flere eksisterende turveistrekninger har behov for oppgradering og rehabilitering.

Kommunen foreslår å etablere et prosjekt for en videre turveisatsing, hvor målet er å utarbeide forslag til planer og tiltak for et ferdig utbygd turveinett i god stand innen 2030. Prosjektet vil ledes av Bymiljøetaten, i samarbeid med andre offentlige og private aktører og interessenter. Bymiljøetaten vil utarbeide en egen turveistrategi som grunnlag for prosjektet. Kyststien og turveiene og turstiene på øyene inngår også i Bymiljøetatens turveistrategi, jfr. avsnitt 7.4 og 7.5.2.

6.4.2 Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard

For at turveiene skal oppfattes som et attraktivt tilbud må de ha god standard. Kommunens prosjekt for videre turveisatsing vil drøfte hvilken standard turveinettet bør ha, blant annet når det gjelder type underlag (grus eller asfalt), bredde (vei eller sti) og belysning. Valg av standard vil være ulik for ulike turveistrekninger, basert på lokalgeografiske forhold og landskapskvaliteter. For eksempel vil terrenghelning påvirke hvorvidt det er mulig å etablere en turveistrekning med universell utforming. Turveikvaliteter som universell utforming og framkommelighet må videre balanseres mot naturhensyn og landskapskvalitet. Prosjektet vil utarbeide forslag til tiltak for et ferdig utbygd turveinett innen 2030.

Følgende prioriteringer legges til grunn for å realisere et sammenhengende og attraktivt turveinett:

- Opparbeiding av turveistrekninger som vil gi større sammenheng i turveinettet, og som fjerner/reducerer eksisterende barrierer, skal prioriteres.
- Informasjonstiltak (kart, merking og skilting) som synliggjør hvordan man kommer seg fra turveinettet i byggesonen eller fra kollektivknutepunkt og ut i Marka skal prioriteres.
- Ved opparbeiding av nye turveistrekninger, og ved oppgradering og rehabilitering av eksisterende, skal naturhensyn og landskapskvaliteter vurderes og ivaretas. Der turveistrekninger ligger langs lukkede elvestrekninger, skal bekkeåpning og eventuelle andre elvetiltak vurderes. Arbeidet med å åpne elver og vassdrag for å videreutvikle byens blågrønne struktur er nært knyttet til arbeidet med å utvikle byens turveinett.

6.5 Besøksgårder

Besøksgårder er anlegg med opprinnelse i tradisjonelt gårdsbruk med hovedintensjon å vise fram husdyr og å formidle kunnskap om landbruksproduksjon, økologi m.v. Besøksgårdene gir mulighet for naturopplevelse og er gode turmål i et urbant friluftsliv. Det er 7 besøksgårder i Oslo kommune per i dag, hvorav de fleste er lokalisert i byen (Bygdøy Kongsgård, Ekeberg rideskole, Kampen økologiske barnebondegård, Nordre Lindeberg gård og Søndre Aas gård og

miljøsentert) og to er lokalisert i bynære deler av Marka (Bogstad gård og Sørbråten gård). Med unntak av Bygdøy Kongsgård eies besøksgårdene av kommunen. De kommunale besøksgårdene forvaltes av Bymiljøetaten, bydeler og private.

For å dekke behovet for besøksgårder i Oslo bør det etableres ytterligere en besøksgård. Av interessentdialogen som er gjennomført i forbindelse med KVVU og utarbeidelse av behovsplanen fremgår det at etablering av en besøksgård på Sørli ved Nøkle vann bør prioriteres. Denne lokaliseringen foreslås også i et notat om landbruk i byen, utarbeidet av Bymiljøetaten (Bymiljøetaten, 2015).

I den grad eksisterende besøksgårder har behov for rehabilitering for å sikre attraktivitet og bruk, bør dette prioriteres.

6.6 Friområder for hund

Friområder for hund er inngjerdede områder hvor hunder kan springe fritt, uten bånd, også i perioden med båndtvang. Oslo kommune har per i dag 10 friområder for hund med god geografisk spredning. Friområdene er lokalisert både i indre by, i ytre byområder og i Marka. Kommunen får imidlertid mange publikumshenvendelser med spørsmål om og forslag til nye friområder for hund, og dette indikerer at eksisterende arealer ikke dekker behovet. Eventuelle nye friområder for hund vil vurderes for å supplere tilbudet. Bymiljøetaten jobber for tiden med å se på mulige nye friområder for hunder, og henvendelser er sendt til alle bydelene med spørsmål om egnede arealer.

6.7 Andre nærmiljøanlegg

Grøntområder, turveier, besøksgårder og friområder for hund utgjør en ikke uttømmende liste over anlegg og arealer for urbant friluftsliv. Ulike typer nærmiljøanlegg kan bidra til å skape friluftslivsmuligheter og annen fysisk aktivitet. Eksempler på slike nærmiljøanlegg, som kan lokaliseres i byens grøntområder eller i tilknytning til turveinettet, er hinderløyper, rundløyper, lekeplasser, klatreanlegg og enkle utendørs treningsapparater.

Nærmiljøanlegg krever gjerne mindre investeringer, samtidig som de har potensial for å skape mye aktivitet. Kommunen vil derfor prioritere å realisere slike anlegg.

7 Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen

Fjorden, øyene og strandsonen utgjør verdifulle områder i et aktivitetsperspektiv. De gir byens befolkning muligheter for naturopplevelse og aktiviteter som turgåing, rasting, bading, fritidsfiske, padling og annen aktivitet på vann. Fjorden, øyene og strandsonen utgjør viktige områder for friluftslivsaktivitet hele året.

7.1 Status og behov

Fjorden, øyene og strandsonen er i varierende grad tilrettelagt for ferdsel og aktivitet. Friområder, badestrender, kyststrekninger, turveier og stier på øyene og innretninger for oppbevaring og utsetting av småbåter og kajaker utgjør viktige anlegg for det fjordbaserte friluftslivet. Områdene og anleggene må være attraktive og møte ulike behov for å representere et godt tilbud til Oslos innbyggere. De må videre tilrettelegges for økt bruk som en følge av befolkningsvekst.

Kart 17 i vedlegg 4 viser lokaliseringen av badestrender, småbåthavner, eksisterende og planlagte turveier og kyststier knyttet til fjorden, øyene og strandsonen i Oslo per 2015. Oslo kommune eier og forvalter eiendommer utenfor kommunegrensen; Håøya og Askholmene i Frogn kommune, deler av Kjøholmen i Bærum kommune, Husbergøya, Skjælholmene og Langøyene i Nesodden kommune og deler av strandsonen i Oppegård kommune, herunder områdene Ingierstrand og Bestemorstranda. Mål og strategier for det fjordbaserte friluftslivet er også rettet mot disse områdene.

7.2 Mål og overordnet strategi for fjorden, øyene og strandsonen

Det overordnede målet for friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen er å tilrettelegge for aktivitet samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter ivaretas. Fjorden, øyene og strandsonen skal oppleves som tilgjengelige og attraktive for byens befolkning, og de skal gi mulighet for varierte friluftslivsaktiviteter. Tilrettelegging krever i første omgang tilgjengelige arealer, og videre at arealene opparbeides til en god standard for ulike aktivitetsformål. I utredningen av konkrete tilretteleggingstiltak skal naturhensyn og landskapskvaliteter vurderes og hensyntas.

Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målet for friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen består av flere elementer, og framgår av Tabell 7.1.

Strategien danner grunnlag for hvilke tiltak som prioriteres innenfor dette innsatsområdet. I de følgende avsnittene detaljeres strategien nærmere for tiltaksområdene fjorden (avsnitt 7.3), øyene (avsnitt 7.4) og strandsonen (avsnitt 7.5). På bakgrunn av strategien presenteres også hvilke føringer som legges til grunn for prioritering av tiltak innen de ulike tiltaksområdene. De konkrete tiltakene innen innsatsområdet friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen for neste fireårsperiode framgår av handlingsprogrammet i kapittel 9.

Strategielementer
Sikre arealer og sammenhengende strukturer gjennom erverv, bruksrettsavtaler og regulering
Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard og økt robusthet (evne til å ta imot flere besøkende)
Sikre spredning av aktivitet og kanalisering av ferdsel gjennom tilrettelegging, god tilgjengelighet og informasjonstiltak
Sikre naturhensyn, landskapskvaliteter og kulturminner ved at tiltakenes konsekvenser for disse forholdene vurderes og hensyntas

Tabell 7.1 Strategielementer for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen

7.3 Fjorden

For friluftsliv og aktivitet på fjorden, herunder padling, roing, vindsurfing, seiling og lignende, samt småbåttaktivitet, er tilgjengelighet til fjordflaten og tilrettelegging for bruk av fjordflaten av stor betydning. De overordnede prinsippene som gjelder for aktivitet i og på fjorden er nedfelt i Fjordbruksplanen (Oslo kommune, 1991). Det er per mai 2015 ikke avklart hvorvidt arbeid med å rullere Fjordbruksplanen skal igangsettes.

Kommunen ønsker å bedre tilgjengeligheten til fjordflaten gjennom å arbeide for at småbåthavner åpnes for publikum, og at de tilrettelegges for lagring og utsetting av kajakk, robåter og lignende. Det har de siste årene vært økt tilrettelegging for aktiviteter som roing og padling gjennom for eksempel utsetting av låsbare kajakkstativer ved utfartssteder langs fjorden (blant annet på Sollerudstranda), og kommunen ønsker å videreføre dette arbeidet.

Kommunen ønsker videre å tilrettelegge for bruk av fjordflaten ved å etablere to fjordsentre (ved Lysaker og ved Ljansbruket). Arbeidet med å etablere fjordsentrene er en oppfølging av kommunens Fjordbruksplan. Fjordsentrene skal blant annet ha småbåthavn, småbåtopplag, servicesenter for småbåter, maritime idrettssentre for ulike vannsporter, rutebåtanløp og lignende. De maritime idrettssentrene skal baseres på sambruk mellom de ulike vannsportene for å effektivisere bruken av arealene.

For mange er småbåttliv en viktig innfallsport til friluftsliv på fjorden, og aktuelle tilretteleggingstiltak for småbåter er småbåthavner, opplagsplasser og uthavner.

7.4 Øyene

Øyene i indre Oslofjord er populære utfartssteder, særlig i sommersesongen. Samtidig innehar øyene viktige naturverdier som må ivaretas, og bruken av øyene må tilpasses dette.

De viktigste strategielementene for å sikre naturverdiene og kulturminnene på øyene og øyenes attraktivitet og bruk er kanalisering av ferdsel, spredning av aktivitet på tilrettelagte områder og økt standard og robusthet (evne til å ta imot flere besøkende) på de typiske utfartsstedene på

øyene (i første rekke strendene). Turveiene og turstiene på øyene inngår i Bymiljøetatens turveistrategi, jfr. avsnitt 6.4.1.

Utfartsstedene på øyene har i dag en dårligere standard enn ønskelig, og det er sentralt å forbedre utfartsstedenes evne til å ta imot flere besøkende. God standard er særlig relatert til sanitærforhold, herunder vann, avløp og renovasjon, men også annen tilrettelegging for å øke utfartsstedenes evne til å ta imot flere besøkende kan være aktuell. Tilrettelegging av utfartssteder på øyene er videre av stor betydning for å skåne omgivelsene. God tilgjengelighet til utfartsstedene på øyene, gjennom informasjon og skilting, er viktig for å spre og kanalisere ferdsel for å unngå unødvendig slitasje.

Kystledhytter ved fjorden, på øyer i Oslofjorden eller på landsiden, gir et overnattingstilbud for fjordbasert friluftsliv der det skal være mulig å ro eller padle fra hytte til hytte. Kystledhyttene drives av Oslofjordens Friluftsråd, og leies ut til publikum. Medlemmer i Oslofjordens Friluftsråd får leie kystledhyttene til reduserte priser. Det er til sammen 18 kystledhytter i Indre Oslofjord, hvorav 1 er lokalisert innenfor Oslo kommunes grenser; Tiern på Hovedøya (åpner sommeren 2015). I tillegg er det en kystledhytte på Kjøholmen og tre, snart fire, kystledhytter på Håøya. Kjøholmen og Håøya eies av Oslo kommune. DNT Oslo og Omegn har også et overnattingstilbud på Oslo kommunes eiendom; Vaktmesterboligen på Langøyene. Kommunen ønsker å legge til rette for at det kan etableres flere kystledhytter eller andre utleiehytter, slik at overnattingstilbudet ved fjorden innenfor Oslos kommunegrenser bedres.

7.5 Strandsonen

På landsiden har Oslo kommune en kystlinje på om lag 50 km. Store deler av områdene nær kystlinja, Oslos strandsoner, har imidlertid vært utilgjengelig for befolkningen på grunn av havnevirksomhet, veianlegg, boliger, hytter, brygger og andre fysiske stengsler. Stadig større deler av strandsonen har blitt gjort tilgjengelig for allmennheten gjennom opparbeiding av havnepromenade og kyststistrekninger. Opparbeiding og tilrettelegging av strandsonen for ulike aktiviteter er viktig for allmennhetens bruk av strandsonen til friluftsmål.

I Oslo er badestrendene og kyststistrekningene sentrale anlegg for friluftsliv og aktivitet i strandsonen. Strandsonen utgjør også viktige områder for allmennhetens tilgang til fjordflaten og aktiviteter som fritidsfiske.

7.5.1 Badestrender

Det varierer i hvor stor grad badestrendene er tilrettelagt med for eksempel bord, grillplasser, toalettfasiliteter, aktivitetsområder (for eksempel for ballspill) og for badende med funksjonsnedsettelse. Kommunen ønsker at badestrendene skal ha god standard og være robuste i den forstand at de skal tåle økt bruk og ha evne til å ta imot flere besøkende. Kommunen ønsker at det skal gjennomføres et program med tanke på å heve standarden på mye besøkte badestrender. I dette ligger også å rehabilitere og vedlikeholde allerede tilrettelagte områder. Følgende prioriteringer legges til grunn for å oppnå dette:

- Tiltak for å bedre sanitærforholdene (toaletter, vann og avfallshåndtering) skal prioriteres
- Tiltak for å oppnå universell utforming (parkeringsmuligheter, baderamper og badetrapper) på de mest brukte badestrendene skal prioriteres
- Tiltak for å oppnå standard tilsvarende «blått flagg»-sertifisering på 1-2 badestrender skal prioriteres

7.5.2 Kyststier

Sammenhengen i og standarden på kyststien er viktig for grad av tilfredshet med kommunens kyststiltbud. Det har i mange år vært jobbet med å realisere en sammenhengende kyststi langs fjorden fra øst til vest. Fremdeles gjenstår mange strekninger, og det er en prioritert oppgave å fullføre arbeidet med kommunens kyststi. For å realisere en sammenhengende kyststi, vil det løpende vurderes behov for strategiske erverv for å kunne realisere vedtatte planer. Den sammenhengende kyststien inngår i Bymiljøetatens turveistrategi, jfr. avsnitt 6.4.1.

7.5.3 Tilrettelegging for fritidsfiske

Fritidsfiske i fjorden er en aktivitet i vekst. I utgangspunktet er denne aktiviteten lite plasskrevende og kan i stor grad utøves uten noen form for tilrettelegging. For å kanalisere aktiviteten ønsker kommunen likevel å tilrettelegge for fritidsfiske på enkelte utvalgte steder.

8 Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka

Marka er et verdifullt område i et aktivitetsperspektiv. Her utøves ulike former for friluftsliv, idrett og annen fysisk aktivitet. Marka gir mulighet for aktivitet hele året, både for brukergrupper som ønsker tilrettelagte områder og brukergrupper som ønsker liten eller ingen tilrettelegging. Marka har store naturverdier, og er bevart som et natur- og friluftsområde som et resultat av en bevisst kommunal politikk, med stor oppslutning i Oslos befolkning.

8.1 Status og behov

Flere typer tilrettelegging er av betydning for friluftslivs- og aktivitetstilbudet i Marka; sommer- og vintertraseer for turgåing, løping, sykling, riding og skigåing, Markastuer og andre serveringsteder, badeplasser, klatrefelt og aktivitetsområder nær de viktigste innfallsportene til Marka. I tillegg er atkomst til Marka avhengig av sammenheng med turveinettet, kollektivtilbud og T-banestasjoner, busstopp og utfartsparkeringer i nærheten av Markagrensa. Orienteringskart er også en viktig infrastruktur som benyttes både av orienteringsløpere, turorienterere, speidere og andre. Befolkningsvekst vil føre til økt bruk av Marka, særlig de bynære delene av Marka, og det vil framover være behov for å finne gode løsninger for sambruk for å ivareta brukergrupper med ulike behov og preferanser, og for å sikre naturverdier.

Kart 18, 19 og 20 i vedlegg 4 viser viktig infrastruktur for friluftsliv og aktivitet i Nordmarka og Østmarka på vinterstid per 2015; T-banestasjoner nær Marka, utfartsparkeringer, preparerte skiløyper (lysløyper, maskinpreparerte løyper og scooterpreparerte løyper) og Markastuer. Kart 21, 22 og 23 i vedlegg 4 viser viktig infrastruktur for friluftsliv og aktivitet i Nordmarka og Østmarka på sommerstid per 2015; T-banestasjoner nær Marka, utfartsparkeringer, turveier og turstier, badeplasser (med og uten universell utforming), klatrefelt og Markastuer. Kartene viser også Markagrensa og verneområder.

8.2 Mål og overordnet strategi for Marka

Det overordnede målet for Marka er at det skal tilrettelegges for varierte friluftsliv- og idrettsaktiviteter samtidig som viktige naturverdier ivaretas. Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målet består av flere elementer, og framgår av Tabell 8.1.

Strategielementer
Videreutvikle sammenhengende infrastrukturer
Legge til rette for spredning/kanalisering av ferdsel og aktivitet
Øke robusthet (evne til å ta imot flere besøkende)
Styrke tilgjengelighet

Tabell 8.1. Strategielementer for friluftsliv og aktivitet i Marka

Strategien danner grunnlag for hvilke tiltak som prioriteres innenfor dette innsatsområdet. Strategielementene har ulik betydning for de forskjellige friluftsliv-, idretts- og aktivitetstilbudene

som er knyttet til Marka. Under redegjøres det nærmere for strategien knyttet til de ulike tilbudene, samt hvilke føringer som legges til grunn for prioritering av tiltak. De konkrete tiltakene for de neste fire årene listes i handlingsprogrammet i kapittel 9.

8.3 Traseer og infrastruktur

8.3.1 Ferdselstraseer

For sommer- og vintertraseene for turgåing, løping, sykling, riding og skigåing er det mest sentrale strategielementet å videreutvikle sammenhengende infrastrukturer. Dette vil videre bidra til å spre ferdsel og aktivitet i Marka. Eksisterende traseer må ha god standard for å kunne tåle økt bruk, så både opparbeiding av manglende traseer og utbedring av eksisterende er viktige oppgaver framover. Belysning vil være et aktuelt tiltak på mye brukte strekninger.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- Tiltak som gir bedre sammenheng i ferdselstraseer med utgangspunkt i de viktigste innfallsportene til Marka skal prioriteres
- Tiltak som gir bedre kanalisering av ferdselen til mindre brukte områder skal prioriteres
- Tiltak for å sikre preparering av skiløyper i snøfattige vintre (snøproduksjonsanlegg) skal prioriteres

Etablering av brede ferdselstraseer vil kunne gi større inngrep enn nødvendig. Ved planlegging av ferdselstraseer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde, dekke og opparbeiding, skal det tas hensyn til natur og landskap.

8.3.2 Orienteringskart

Orienteringskart er en infrastruktur som gjør det mulig å drive orientering, både for idrettsformål og som friluftaktivitet. Orienteringskartene bør være mest mulig oppdatert slik at «kartet stemmer med terrenget». Det er orienteringsklubbene som eier, vedlikeholder og utvikler orienteringskartene. Kommunen kan gi tilskudd til orienteringsklubber som har behov for å oppdatere sine kart. I prinsippet kan man orientere i alt terreng som defineres som utmark etter friluftsløven, så lenge man tar hensyn til ferdselsregler i verneområder. For større orienteringsløp (og andre arrangementer) skal det imidlertid søkes om tillatelse.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- Oppdatering av eksisterende orienteringskart skal prioriteres framfor utarbeiding av orienteringskart for nye områder av Marka

8.3.3 Markastuer, Markahytter og kiosker

Markastuer, Markahytter og kiosker er en sentral del av infrastrukturen for bruk av Marka til friluftsmål. Markastuer er definert som serveringssteder med eller uten overnatting, mens Markahytter er selvbetjente hytter. Ved noen av innfallsportene til Marka er det også kiosker som gir et serveringstilbud i Marka. Det er tilgang til Markastuer, Markahytter og kiosker fra de fleste innfallsportene til Marka, men noen mangler eller har lav kapasitet. Å sørge for et godt tilbud av serveringssteder der folk ferdes er det viktigste strategielementet for denne tiltakstypen. Det skal være lett tilgjengelige serveringssteder fra de viktigste innfallsportene til Marka.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- Tiltak i områder av Marka som mangler Markastuer eller andre serveringssteder skal prioriteres

8.4 Aktivitetssteder

8.4.1 Badeplasser

Badeplassene i Marka er viktige utfartsområder om sommeren. Det varierer i hvor stor grad badeplassene er tilrettelagt med for eksempel bord, grillplasser, toalettfasiliteter, aktivitetsområder (for eksempel for ballsport) og for badende med funksjonsnedsettelse. Kommunen ønsker at badeplassene skal ha god standard og være robuste i den forstand at de skal tåle økt bruk og ha evne til å ta imot flere besøkende.

Kommunen ønsker at det skal gjennomføres et program med tanke på å heve standarden på mye besøkte badeplasser. Følgende prioriteringer legges til grunn for å oppnå dette:

- Tiltak for å bedre sanitærforholdene (toaletter, vann og avfallshåndtering) skal prioriteres
- Tiltak for å oppnå universell utforming (parkeringsmuligheter, baderamper og badetrapper) på de mest brukte badeplassene skal prioriteres

8.4.2 Klatreområder

Klatring er en aktivitet som i utgangspunktet både kan drives i tilrettelagte områder og i områder som ikke er tilrettelagt. Oslo kommune har tidligere inngått avtale med klatreklubber om tilrettelegging for utendørs klatreaktivitet på to steder i Marka; i Skådalen og ved Hauktjern. Kommunen ønsker ikke å inngå nye avtaler om tilrettelegging av utendørs klatreområder i bestemte områder.

8.4.3 Aktivitetsområder

I utkastet til ny kommuneplan (Oslo kommune, 2014) foreslås det å opprette en aktivitetssone i bynære deler av Marka. I denne sonen åpnes det for større grad av tilrettelegging enn utenfor. De mest brukte innfallsportene til Marka ligger innenfor den foreslåtte aktivitetssonen, og

kommunen ønsker å tilrettelegge aktivitetsområder i tilknytning til disse innfallsportene. For å senke terskelen for bruk av bynære Markaområder, foreslår kommunen et program for å tilrettelegge aktivitetsområder nær de viktigste innfallsportene til Marka.

8.5 Verneområder og uberørt natur

For mange er tilgang til områder med urørt natur, stillhet og lav grad av tilrettelegging svært viktig for friluftsopplevelsen. I arbeidet med å tilrettelegge for friluftsliv er det samtidig av stor betydning å ta vare på denne typen arealer. Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) gir føringer for hvordan Marka skal forvaltes og regler for hvordan Marka kan tilrettelegges. Marka representerer store naturverdier og har et rikt biologisk mangfold som kommunen skal ta vare på og forvalte. Deler av Marka er vernet etter naturmangfoldloven, og skal ikke tilrettelegges.

8.6 Transportforhold og innfallsporter

Gode atkomstmuligheter til Marka er viktig for Markas tilgjengelighet. Kollektivtilbud med T-banestasjoner og bussholdeplasser i nærheten av Marka, utfartsparkeringer og turveier som leder til Marka gir god atkomst. I deler av Marka som mangler god tilgang via offentlig kommunikasjon, må denne styrkes.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- I den grad det er mulig ut fra lokalgeografiske forhold, skal innfallsportene til Marka styrkes slik at gode atkomstmuligheter er jevnt fordelt langs Markagrensa.
- Kommunen skal formidle betydningen av at alle større innfallsporter til Marka har et offentlig kollektivtilbud.

Det er videre viktig at fysiske barrierer som hindrer tilgang til Marka oppstår, for eksempel ved utbygging av boliger i byggesonen helt inn mot Marka.

9 Handlingsprogram (2016-2019)

Basert på tiltaksstrategiene presentert i kapittel 5, 6, 7 og 8 er konkrete tiltak prioritert i behovsplanens handlingsprogram for perioden 2016-2019. Tiltakene er fordelt på innsatsområdene; idrett, urbant friluftsliv, friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen og friluftsliv og aktivitet i Marka. Tabellene i dette kapittelet gir en oversikt over prioriterte tiltak, og vedlegg 5 gir en videre detaljering av tiltakene. Uprioriterte tiltak fremgår av vedlegg 6.

9.1 Prioriterte tiltak: Idrett

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BGO	Vahls gate (Hangar'n)	Gjennomføring	Nyanlegg	ukjent
BFR	Frogner flerbrukshall	Forprosjekt	Nyanlegg	270 000 000
BBJ	Linderud idrettshall	Forprosjekt	Nyanlegg	120 000 000
BSR	Tokerud flerbrukshall	Forprosjekt	Nyanlegg	120 000 000
BBJ	Årvoll flerbrukshall	Forprosjekt	Nyanlegg	120 000 000
BGR	Grorud flerbrukshall (med barnehage og kulturdel)	Konseptvalg	Nyanlegg	260 000 000
BNS	Lambertseter flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	131 000 000
BBJ	Løren aktivitetspark og flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	125 000 000
BGA	Dælenenga idrettshall	Initiering	Nyanlegg	140 000 000
BGO	Bjørvika fleridrettshall (i tilknytning til ny skole)	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BGO	Brynseng skole idrettshall	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BGO	Ensjø fleridrettshall (i tilknytning til ny skole)	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BFR	Filipstad flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BFR	Uranienborg flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	ukjent
BSN	Vestli flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BNA	Korsvoll flerbrukshall (med styrkerom og lagerrom)	Initiering	Nyanlegg	ukjent
BNS	Nordstrandhall	Initiering	Nyanlegg	ukjent
BVA	Heminghallen (lysanlegg)	Initiering	Rehabilitering	ukjent
BVA	Røahallen (idrettsgulv)	Initiering	Rehabilitering	ukjent
BNS	Ekeberghallen	Initiering	Rehabilitering	ukjent

Tabell 9.1. Prioriterte tiltak: Fleridrettshaller

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BVA	Bjørneveien innendørshall (2 gymsaler v/Gressbanen)	Forprosjekt	Nyanlegg	ukjent
OSL	Basishall i indre by	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
OSL	Basishall i byområde øst	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
OSL	Kampidrettsarena	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
OSL	Lokaler i tilknytning til flerbrukshaller (for kampsport, dansing, vekt-/styrkeløfting m.v.)	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
BSA	Voldsløkka skatehall	Forprosjekt	Nyanlegg	112 500 000

Tabell 9.2. Prioriterte tiltak: Andre innendørshaller/aktivitetsflater

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BUN	Nordjordet minikunstgressbane	Gjennomføring	Rehabilitering	4 000 000
BBJ	Disen	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BVA	Gressbanen II	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BNS	Hallager B	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BBJ	Løren 11er	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BAL	Haugerud	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BGR	Grorud I	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BBJ	Linderud	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BGR	Kalbakken I	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BSR	Romsås/Humleby 7er	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BAL	Ellingsrud	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BAL	Tveita	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BVA	Try (Midtstuen)	Prosjektforslag	Nyanlegg	15 000 000
BSN	Liabanen (v/ Holmlia jernbanestasjon)	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BGR	Kalbakken II	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BBJ	Løren 7er	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000

Tabell 9.3. Prioriterte tiltak: Fotballbaner/kunstgressbaner

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BSN	Mortensrud cricketanlegg	Konseptvalg	Nyanlegg	40 000 000
BGA	Cricketpitch	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 000 000
OSL	Treningspitcher	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 000 000
BSA	Voldsløkka landhockey- og kunstisbane (er også oppført i Tabell 9.5)	Konseptvalg	Nyanlegg	60 000 000
BSN	Mortensrud landhockeybane	Prosjektforslag	Nyanlegg	60 000 000
OSL	Rehabilitering av friidrettsanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	
BSN	Mortensrud friidrettshall (på Mortensrud idrettspark)	Prosjektforslag	Nyanlegg	120 000 000
OSL	Etablering av friplasser	Prosjektforslag	Nyanlegg	5 500 000
BOS	Golia tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BNA	Ullevål tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BNS	Nordstrand tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BNS	Ormøya tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BOS	Haralokka tennisbane	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BAL	Ellingsrud tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BVA	Njård tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent

Tabell 9.4. Prioriterte tiltak: Andre utendørsflater/markanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
OSL	Utendørs skateanlegg i henhold til Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo		Nyanlegg	ukjent
OSL	Sandvolleyballbaner		Nyanlegg	ukjent
OSL	Streetbasketbaner		Nyanlegg	ukjent

Tabell 9.5. Prioriterte tiltak: Nærmiljøanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BFR	Frogner ishall	Forprosjekt	Nyanlegg	270 000 000
BGO	Jordal ishall	Forprosjekt	Nyanlegg	ukjent
BBJ	Hasle/Løren ishall	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BAL	Furuset Forum	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BOS	Manglerud ishall		Rehabilitering	8 000 000
BSA	Voldsløkka landhockey- og kunstisbane (er også oppført i Tabell 9.4)	Konseptvalg	Nyanlegg	60 000 000
BGR	Kunstisflate og minirink på Grorud idrettspark	Initiering	Nyanlegg	40 000 000
BVA	Gressbanen II	Initiering	Nyanlegg	ukjent
BGO	Kunstisflate for lengdeløp på Valle Hovin	Forprosjekt		264 000 000
BNS	Kunstisflater (Bydel Nordstrand)	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent
BBJ	Frogner stadion	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent

Tabell 9.6. Prioriterte tiltak: Ishaller og isflater

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BGR	Nordtvet bad	Prosjektforslag	Rehabilitering	7 000 000
BOS	Bøler bad (garderober m.v.)	Prosjektforslag	Rehabilitering	10 000 000
	Tøyenbadet		Nyanlegg	

Tabell 9.7. Prioriterte tiltak: Svømmeanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BUN	Bestumkilne ro- og padlebane	Konseptvalg	Nyanlegg/ Rehabilitering	15 000 000
BVA	Bogstadvannet (mudring)	Konseptvalg	Nyanlegg	25 000 000

Tabell 9.8. Prioriterte tiltak: Vannsportanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BBJ	Lillomarka arena	Konseptvalg	Nyanlegg	ukjent
BNA	Grefsenkollen skianlegg	Initiering	Nyanlegg	4 000 000
OSL	Etablering av snøproduksjonsanlegg på aktuelle anlegg	Prosjektforslag	Nyanlegg	2 000 000
BSH	Skileikanlegg i egnede parker	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent
OSL	Riving av hoppbakker som er i dårlig forfatning	Initiering		300 000
BNA	Linderudkollen (nytt vant og deler av spor K39)	Initiering		325 000
BNA	Linderudkollen (flytting av småbakker)	Initiering		300 000
BAL	Jerikobakken (skitrekk, lys, forlengelse)	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BSN	Leirskallen alpinbakke (utvidelse)	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BSN	Sloreåsen alpinbakke (heishus)	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent

Tabell 9.9. Prioriterte tiltak: Skianlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BVA	Holmenkollen (avfallsstasjon)	Initiering	Nyanlegg	250 000
BVA	Holmenkollen (lys i løyper og på stadion)	Initiering	Rehabilitering	2 000 000
BVA	Holmenkollen (utvidelse av snøproduksjonsanlegg)	Initiering	Rehabilitering	7 400 000
BVA	Holmenkollen (asfaltering av vei)	Initiering	Rehabilitering	600 000
BVA	Holmenkollen (vedlikehold)	Initiering	Nyanlegg	20 000 000
BVA	Holmenkollbakken (teknisk rom, varmtrom til sanitet)	Initiering		375 000
BVA	Holmenkollbakken (nytt spor)	Initiering		3 700 000

Tabell 9.10. Prioriterte tiltak: Store publikumsanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BSR	Øvre Fossum gård ridehall	Gjennomføring	Nyanlegg	11 000 000
BNS	Åsland skytebane	Forprosjekt	Nyanlegg	64 500 000
BGR	Groruddalen BMX-anlegg	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent
	Sørkedalen modellflybane	Prosjektforslag	Nyanlegg	
BNS	Ekeberg (klubbhus og garderober)	Forprosjekt	Nyanlegg	18 000 000

Tabell 9.11. Prioriterte tiltak: Øvrige idrettsanlegg

9.2 Prioriterte tiltak: Urbant friluftsliv

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BSH	St. Hanshaugen	Gjennomføring	Rehabilitering	8 000 000
BUN	Frognerparken (bl.a. barokkhagen)	Forprosjekt	Rehabilitering	5 000 000
BGO	Vestre parkdrag (Tiedemannsparken-Ensjøveien)	Initiering	Nyanlegg	14 000 000
BBJ	Hovinparken	Initiering	Nyanlegg	18 000 000
BGO	Konows gt. 40 (Bakenga)	Prosjektforslag	Nyanlegg	5 000 000

Tabell 9.12. Prioriterte tiltak: Grøntområder

Ny park ved Nedre Foss er vedtatt, og deler av finansieringen er bevilget. Det er forutsatt at 20 millioner kr skal bevilges i 2016. Rehabilitering av Jesperudjordet er også vedtatt og fullfinansiert, og vil realiseres i løpet av 2016. Verdensparken på Furuset og Linjeparken på Stovner vil også ferdigstilles i løpet av 2016. Disse tiltakene er derfor ikke prioritert i handlingsprogrammet for 2016-2019.

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
OSL	Turveisatsing (prosjekt)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Rehabilitering	6 000 000
OSL	Sikre arealer til turveier (ervert, tinglyste avtaler, regulering)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Transformasjon	30 000 000
OSL	Rehabilitering av turveistrekninger	Prosjektforslag	Rehabilitering	20 000 000
OSL	Informasjonstiltak (oppdatere kartgrunnlag, utarbeide kart, merke og skilte turveinettet m.v.)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Rehabilitering	4 000 000
BVA	Folkehelsesti på Hovseter	Prosjektforslag	Rehabilitering	200 000
BBJ	Bjerkesirkelen (folkehelseløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	300 000
BAL	D10 (Smalvollen-Breivollveien)	Konseptvalg	Nyanlegg	5 000 000
BBJ	D6 (legge høyspentlinje over turveien i bakken)	Konseptvalg	Nyanlegg	28 000 000
BVA	A1 (Lysakerelva, fase II)	Prosjektforslag	Nyanlegg	12 000 000
BSN	E9 (Stenbråtveien-Skulleruddumpa)	Prosjektforslag	Nyanlegg	8 000 000
BSA	Akerselva (belysning mellom Sannerbrua og Nydalen)	Initiering	Nyanlegg	15 000 000
BBJ	D2 (overgang Dag Hammarskjølds vei)	Initiering	Nyanlegg	3 500 000
BGO	D4 (tverrforbindelse)	Initiering	Nyanlegg	12 000 000

BBJ	D6 (Vollebekk)	Initiering	Nyanlegg	2 400 000
BGR	D15 (Bredtvetområdet)	Prosjektforslag	Nyanlegg	40 000 000
BOS	Slutføring av tiltak ved omlegging av turvei ØV	Forprosjekt	Rehabilitering	300 000
BGO	Klosterenga (vassdragstiltak)	Konseptvalg	Rehabilitering	30 000 000

Tabell 9.13. Prioriterte tiltak: Turveier og vassdrags-/elvetiltak

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
OSL	Tiltak for å styrke FSU (friluftslivets samarbeidsutvalg) i bydelene	Prosjektforslag		1 500 000
BGO	Aktivitetspark i Gamlebyen	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 000 000
OSL	KVU for større lekemiljøer i Oslo øst (lokalisering, størrelse, antall)	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 500 000
BVA	Tuftepark Hovseter	Initiering	Nyanlegg	500 000
BOS	Sørli besøksgård	Initiering	Nyanlegg	13 800 000
BOS	Haraløkka (friområde for hund)	Prosjektforslag	Nyanlegg	300 000
BSN	Bjørndal (parsellhage)	Prosjektforslag	Nyanlegg	100 000

Tabell 9.14. Prioriterte tiltak: Øvrig urbant friluftsliv

9.3 Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BUN	Lysaker fjordsenter	Konseptvalg	Nyanlegg	20 000 000

Tabell 9.15. Prioriterte tiltak: Fjorden

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BGO	Hovedøya (oppgradere og rehabiliterer, fjerne forurensede masser)	Forprosjekt	Rehabilitering	173 000 000
BGO	Hovedøya (restaurere ferdselsårer)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 000 000
BGO	Heggholmen fyr (etablering av kystledhytte)	Prosjektforslag	Rehabilitering	4 000 000

Tabell 9.16. Prioriterte tiltak: Øyene

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BNS	Sæterstranda (badestige, stupebrett og ballbane)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 000 000
BUN	Bestumkilen (Maxbo-Sjølyst, kyststi)	Forprosjekt	Nyanlegg	25 200 000
BSN	Hvervenbukta-Ingierstrand (kyststi)	Forprosjekt	Nyanlegg	25 000 000
BFR	Dronninga-Dronninghavnveien (kyststi)	Forprosjekt	Nyanlegg	20 000 000
BNS	Nordstrand bad- Mosseveien 195 (kyststi)	Initiering	Nyanlegg	500 000
BNS	Malmøya (kyststi rundt øya)	Forprosjekt	Nyanlegg	100 000
OSL	Etablere områder for fritidsfiske	Prosjektforslag	Nyanlegg	100 000
OSL	Åpne småbåthavner (kajakkestativ og utsettingsbrygger)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Rehabilitering	500 000

Tabell 9.17. Prioriterte tiltak: Strandsonen

9.4 Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet i Marka

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BOS	Skraperudtjern (tursti)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 500 000
BAL	Grønlihytta (turvei, utbedring av atkomst)	Prosjektforslag	Rehabilitering	3 000 000
BSN	Skyttenbrua-Deledalen (turvei)	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 500 000
BNA	Blankvannsbråten-Kobberhaugen (turvei)	Prosjektforslag	Nyanlegg	2 500 000
BAL	Ellingsrud-Mariholtet (maskinpreparert skiløype)	Gjennomføring	Rehabilitering	500 000
BVA	Strømsdammen- Strømsbråtenveien (maskinpreparert skiløype)	Forprosjekt	Nyanlegg	2 700 000
BNA	Sognsvann-Grinda (maskinpreparert skiløype)	Konseptvalg	Nyanlegg	17 500 000
BSN	Sølvdobla-Sandbakken P (maskinpreparert skiløype)	Konseptvalg	Nyanlegg	7 000 000
BNA	Lilloseter-Sinober-Burås (maskinpreparert skiløype)	Konseptvalg	Nyanlegg	13 000 000
BNA	Ullevålseter-Blankvannsbråten- Kobberhaugen-Kikut (maskinpreparert skiløype)	Initiering	Rehabilitering	4 000 000
BBJ	Vesletjern-Alunsjøen-Breisjøen (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 000 000
BAL	Haugerud-Lutvann-Lindeberg (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	13 000 000
BSN	Sandbakken-Bysetermosen (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	4 000 000
BNA	Hammeren-Ullevålseter (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 000 000
BSN	Grønliåsen (forlengelse av lysløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	5 000 000
BNA	Øyungslia (fra Maridalen, maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	2 000 000
BBJ	Tonsenhagen-Vannverket (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	300 000
BSN	Eriksvann-Torsmosen (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
BSR	Tangerud-Stovnerbakken (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 200 000
OSL	Oppdatering av orienteringskart	Prosjektforslag		4 000 000
BAL	Grønlihytta (servering)	Prosjektforslag	Rehabilitering	3 000 000
BNA	Sognsvann (servering)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 000 000

Tabell 9.18. Prioriterte tiltak: Traseer og infrastruktur

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BOS	Ulsrudvann (oppgradering av badeoppholdsområde)	Prosjektforslag	Rehabilitering	500 000
BOS	Kattisa (HC-toalett)	Prosjektforslag	Nyanlegg	400 000
BNA	Trollvann (oppgradering av badeoppholdsområde)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
BVA	Bogstadvannet (oppgradering av badeoppholdsområde)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
BOS	Bråten/Nøklevann (toalett, bål plass)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
OSL	Samlet plan for tilrettelegging i Markas randsone	Prosjektforslag		1 000 000
BVA	Øvresetertjern (utvikling av friluftsliv- og aktivitetsområde)	Forprosjekt	Nyanlegg	1 500 000

Tabell 9.19. Prioriterte tiltak: Aktivitetssteder

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BNA	Brekke (utfartsparkering)	Prosjektforslag	Nyanlegg	5 000 000
BSN	Sagløkka/Skullerudkrysset (utfartsparkering)	Prosjektforslag	Rehabilitering	3 000 000

Tabell 9.20. Prioriterte tiltak: Transportforhold og innfallsporier

Referanseliste

- Bymiljøetaten. (2015). *Landbruk i byen, Bymiljøetatens faglige grunnlag til bystyremelding*. Bymiljøetaten.
- Kulturdepartementet. (2014). *Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (V-0798)*.
- Miljøverndepartementet. (2013). *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv - En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020*. Miljøverndepartementet.
- Oslo kommune. (1991). *Fjordbruksplan for Oslo*.
- Oslo kommune. (2001). *Bystyremelding 4/2001, By i bevegelse*. Bystyret.
- Oslo kommune. (2007). *Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007-2015*. Friluftsetaten.
- Oslo kommune. (2008). *Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012*.
- Oslo kommune. (2008). *Kommuneplan 2008, Oslo mot 2025*. Plan- og bygningsetaten.
- Oslo kommune. (2012). *Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016*. Bymiljøetaten.
- Oslo kommune. (2013). *Bystyremelding 2/2013, Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo*. Oslo kommune.
- Oslo kommune. (2013). *Crickettilbudet i Oslo, sak 369, 22.11.2013*. Oslo kommune.
- Oslo kommune. (2013). *Folkehelseplan for Oslo 2013-2016*. Helseetaten.
- Oslo kommune. (2013). *Skolebehovsplan 2014-2024. Tid for gjennomføring*. Utdanningsetaten.
- Oslo kommune. (2014). *Oslo mot 2030 - Smart, trygg og grønn (høringsutkast)*. Plan- og bygningsetaten.
- Oslo kommune. (2014). *Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo, sak 266, 22.10.2014*. Oslo kommune.